

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra biblických věd

Petr Megela

Šimon Petr jako člověk a učedník podle Janova evangelia

Vedoucí práce: Angelo Scarano, S.S.L. Th.D.

Praha 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 27.3. 2018

Bibliografická citace

Šimon Petr jako člověk a učedník podle Janova evangelia [rukopis]: Diplomová práce/ Petr Megela; vedoucí práce: Angelo Scarano. – Praha, 2018. 69 s.

Anotace

Práce se zabývá charakterem apoštola Petra a jeho vztahem k Ježíši Kristu, jak je podává Evangelium sv. Jana. Apoštol Petr představuje typus člověka/křesťana se všemi jeho rozpory a zápasy. Práce analyzuje charakteristiku Petra, člověka/učedníka v interakci s Ježíšem bohočlověkem/Mistrem a Pánem. V daných situacích pak může člověk/křesťan nacházet sám sebe ve svém životě a ve svém vztahu k Ježíši Kristu. V pohledu na Petrovo lidství a učednictví může člověk i v dnešní době reflektovat svůj charakter i duchovní a životní praxi.

Klíčová slova

Nová zákon, Evangelium, Evangelium sv. Jana, apoštol Petr, Šimon Petr, člověk, učedník.

Abstract

This thesis is focused on personality of the Apostle Peter and his relation to Jesus Christ, as it is narrated in the Gospel according to John. The Apostle Peter represents a kind of Human/Christian with all his conflicts and challenges. Thesis analyses a characteristics of Peter, Human/Disciple in an interaction with Jesus, True God and True Human / the Master and the Lord. A Christian can find himself in similar situations in his own life and own relation to Jesus Christ. Even today we can reflect our own personal characters and spiritual practice in a view of Peter's humanity and discipleship.

Keywords

New Testament, Gospel, The Gospel according to John, Apostle Peter, Simon Peter, Man, Human, Disciple.

Počet znaků (včetně mezer) 139561.

Poděkování

Děkuji všem, kteří mi umožnili se této práci věnovat. Zvláště děkuji své ženě Janě za její několikaletou trpělivost a podporu v mém studiu.

Obsah

Předmluva.....	6
1. Úvod.....	7
1.1. Charakteristiky Janova evangelia	7
1.2. Ježíšovi učedníci v Janově evangeliu	8
1.3. Petr v Janově evangeliu	9
2. Petrovo povolání	12
2.1. Širší kontext	12
2.2. Užší kontext	13
2.3. Analýza textu	14
3. Petrovo vyznání.....	17
3.1. Širší kontext	18
3.2. Užší kontext	18
3.3. Analýza textu	19
4. Mytí nohou učedníkům	23
4.1. Širší kontext	23
4.2. Užší kontext	24
4.3. Analýza textu	25
5. Šimon se ptá po zrádci	30
5.1. Kontext	30
5.2. Analýza textu	31
6. Předpověď Petrova zapření	33
6.1. Kontext	33
6.2. Analýza textu	34
7. Zatčení v Getsemanech	36
7.1. Širší kontext.....	36
7.2. Užší kontext.....	39
7.3. Analýza textu	41
8. Petrovo zapření.....	44
8.1. Analýza textu	44
9. U hrobu.....	47
9.1. Kontext	47
9.2. Analýza textu	49
10. Zjevení v Galileji.....	51
10.1. Kontext	51
10.2. Analýza textu	53

11. Ježíšův dialog s Petrem	56
11.1. Kontext	56
11.2. Analýza textu	56
12. Petr a my.....	61
13. Situační scénář Petrova příběhu	61
14. Jaký jsi, Petře?.....	63
15. Závěr.....	68
Seznam literatury.....	69

Předmluva

Volba tématu diplomové práce pro mne byla osobní a vnitřní záležitostí. Přiznávám, že postava apoštola Petra mne fascinuje. Už dlouho jsem si přál mít možnost objevovat jej jako lidskou bytost. Objevovat jej jako člověka, který se s Ježíšem Kristem nejen setkal, ale byl jím tak uchváten, že pro jeho povolání opustil svůj původní život i řemeslo a spolu s ostatními učedníky jej následoval. Chtěl jsem napsat „bezvýhradně následoval“, ale to by nebyla pravda, protože právě Petrovým výhradám při následování Ježíše před velikonoce, věnuji v této práci také pozornost. Každopádně Petr získal k Ježíšovi zcela mimořádný vztah a zkoušel jej realizovat po svém, tak jak toho byl lidsky schopen.

Vztah Petra k Ježíšovi se v některých situacích projevoval velmi polaritně, polemicky. Zvláště v situacích, kdy Petr Ježíšovým slovům a činům nerozuměl. Petrova mimořádná oddanost Ježíšovi, která se v mezní situaci obrátila v Jeho zapření, mne nikdy nenechávala v klidu. Co se vlastně stalo, proč se to tak stalo? A Petrovo uvědomění si svého selhání, lítost. Ježíšovo odpuštění a pozvání k novému následování¹. To jsou situace, do nichž jsem se chtěl hlouběji ponořit.

Proč mne to tolik fascinuje? Sám jsem se stal křesťanem a byl jsem pokřtěn až ve své rané dospělosti, takže jsem Krista objevoval celkem dlouho. Byl přítomen i v situacích, v nichž jsem si to vůbec neuvědomoval. Člověk vidí věci zřetelněji a v jejich smyslu až zpětně. Také jsem se ptal, nerozuměl, selhával, otáčel se zpět a zase se navracel ke Kristu. Ostatně doba otázek, případných neporozumění, selhání a návratů je tady pořád. A pořád bude, protože jsem člověk.

Proto je mi Petr blízký. On je člověk se vším, co lidství s sebou nese. A v evangeliích jsou dobře zachyceny projevy tohoto Petrova lidství. Právě proto jsem chtěl Petra, jako člověka a jako učedníka Ježíše Krista, zachytit a začlenit jej do reflexe vlastní víry a vztahu ke Kristu.

Pro realizaci tohoto záměru jsem se rozhodl pracovat s Janovým evangeliem, neboť v něm je člověk a učedník Petr podán velmi charakteristicky. Jsem si jist, že apoštol Petr může být průvodcem na cestě víry i pro křesťany dnešní doby, pokud budou mít zájem podrobněji se seznámit s novozákonním podáním jeho osoby.

---

¹ Tady už jsme v Janově evangeliu J 21,15-22

1. Úvod

1.1. Charakteristiky Janova evangelia

Na úvod je třeba stručně připomenout charakteristiky Janova evangelia a jeho členění. Není třeba zdůrazňovat, že od synoptických evangelií odlišuje jak svou osnovou, tak i teologickým charakterem.

V Janově evangeliu Ježíš veřejně působí převážně v Jeruzalémě, náboženském a politickém centru, kde se konají důležité svátky, jichž se účastnil. Už Ježíšův vstup do tohoto centra a počátek jeho působení v Jeruzalémě je mimořádně dramatický a začíná před prvními velikonocemi očištěním chrámu². Tím začíná série dalších Ježíšových prudkých a veřejných teologických sporů³.

V synoptických evangeliích je hlavní oblastí Ježíšova působení Galilea a do Jeruzaléma a do Jeruzaléma přichází až na konci svého veřejného působení před svým odsouzením a smrtí. U Jana je Galilea působištěm spíše okrajovým. Každopádně se v galilejské Káně odehrávají dva Ježíšovy mocné činy⁴. V Galileji dochází také k zásadní krizi, při níž Ježíše opouští řada jeho následovatelů a zůstane mu věrný pouze úzký okruh apoštolů⁵. Specifikem je také Ježíšovo působení v Samařsku⁶, kterým na cestě do Galileje procházel. Jinak je těžiště Ježíšova působení soustředěno do Jeruzaléma.

Z teologického hlediska je Janovo evangelium charakteristické velmi rozvinutou christologií. Ježíš v něm vystupuje jako poslaný Syn, který plně zjevuje Otce. Sám Ježíš je centrem evangelní zvěsti a Janovo evangelium je evangeliem Ježíšovy slávy. Neoslavuje Ježíše kvůli němu samotnému, ale jako dárce života a jeho konečného naplnění ve spáse⁷. K tomu je ovšem nutná víra⁸, kterou člověk/učedník Ježíšovi odpovídá, aby „byl jeho“. Určitá výlučnost Ježíšových skutečných následovníků vůči „světu“ je v Janově evangeliu zřejmá⁹.

Ježíš, který plně zjevuje Otce, také ohlašuje (a dává) Ducha, který uvádí do plnosti života a pravdy¹⁰. Právě Duch bude mezi Ježíšovými následovníky působit po jeho návratu k Otci a bude prostředníkem k navázání vztahu s Ježíšem jako pravým dárce života.

---

² J 2,13-22

³ J 5,1-18; 7,2-30; 10,22-39; 11,46-57

⁴ J 2,1-11; 4,46-54

⁵ J 6,1-71

⁶ J 4,4-42

⁷ J 3,16; 6,36-40; 11,24-27; 12,47; 14,6; 17,1-26

⁸ J 6,67-69; 16,29-33

⁹ J 15,18-19; 16,20; 17,11-24

¹⁰ J 3,5; 4,23; 7,37-39; 11,33; 14,17; 14,26; 15,26; 16,13; 20,22

Pro Janovo evangelium je typická menší „příběhovost“ oproti synoptickým evangeliím. Kladen je značný důraz na obsáhlé dialogy a řeči, naopak podobenství, jak je známe od synoptiků, zcela chybí. Výjimku zde tvoří zásadní a originální podobenství o dobrém pastýři a vinném kmeni a ratolestech¹¹. Teologické poselství Janova evangelia je formulováno právě v dialozích a řečech.

Toto specifické evangelium, které nazýváme Janovo, vznikalo nejspíše koncem prvního století po Kristu v poměrně uzavřených Janovských obcích na Syrském území. Pro poměrně pozdní sepsání Janova evangelia svědčí literární styl, rozvinutá christologie i zmínky o vylučování Ježíšových následovníků ze synagog¹². Je tedy zřejmé, že autorem evangelia nemůže být osobně apoštol Jan. Ten je pramenem janovské tradice, z níž Janovo evangelium vznikalo. Rozbory literárního jazyka i struktury evangelia svědčí o tom, že má více autorů a vznikalo postupně ve více redakcích, než dostalo svou konečnou podobu¹³.

1.2. Ježíšovi učedníci v Janově evangeliu

Začněme od charakteristiky skupiny lidí, kteří byli Ježíšovými následovníky. Evangelista hovoří o skupině jeho následovníků prostě jako o učednících. Pojmeme učedníci jsou označovány dva typy následovníků. Jednak úzký okruh apoštolů, kteří Ježíše doprovázeli při jeho putování a širší okruh lidí, kteří přijímali Ježíšovo učení a přidávali se k němu na jednotlivých místech jeho působení. Právě tato větší skupina učedníků se od Ježíše, po jeho kázání v Kafarnaumu, odvrátila „a už s ním nechodili“¹⁴. Konkrétní počet dvanácti učedníků/apoštolů je zmíněn pouze čtyřikrát, z toho třikrát právě u příležitosti tzv. Galilejské krize a Petrova vyznání¹⁵.

Jmenný seznam apoštolské skupinky učedníků, jak jej známe například u Matouše¹⁶, Marka¹⁷ či Lukáše¹⁸ zde chybí. Evangelista uvádí jména pouze šesti z nich. Apoštol Petr je v Janově evangeliu jmenován nejčastěji, celkem třicetdevětkrát. Šestkrát jako Šimon, šestnáctkrát jako Petr a patnáctkrát jako Šimon Petr. Dvakrát je Šimon Petr připomenut jako Ondřejův bratr. Dále je dvanáctkrát jmenován Filip, desetkrát Jidáš, šestkrát Natanael a Tomáš, čtyřikrát Ondřej.

---

¹¹ J 10,1-17; 15,1-6

¹² J 12,42; 16,2

¹³ PORSCH, Felix. *Evangelium sv. Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. Malý stuttgartský komentář. s 9-16

¹⁴ J 6,66

¹⁵ J 6,67-71

¹⁶ Mt 10,2-2

¹⁷ Mk 3,16-19

¹⁸ L 6,14-15

Velmi výraznou, avšak poněkud utajenou postavou je nejmenovaný učedník, kterého Ježíš miloval. Zřejmě s ním se setkáváme již na začátku evangelia, když spolu s Ondřejem opouští Jana Křtitele a jde za Ježíšem¹⁹. Na identifikaci tohoto učedníka nepadají mezi odborníky shoda²⁰. Řada z nich však považuje „nejmenovaného učedníka“, „jiného učedníka“²¹ a učedníka, kterého Ježíš miloval²², za jednu osobu²³, často za osobu evangelisty Jana²⁴. Právě tento učedník doprovází Petra v několika klíčových situacích a bývá jakýmsi prostředníkem mezi Ježíšem a Petrem.

Posledním učedníkem, kterého evangelista uvádí jménem je Josef z Arimatie, který si od Piláta vyžádal Ježíšovo ukřižované tělo, aby je mohl pohřbít. O Josefovi říká, že byl učedníkem tajným, protože se bál Židů. Podle Jana pomáhal Josefovi při Ježíšově pohřbu Nikodém²⁵, farizeus a židovský předák, který se ve třetí kapitole evangelia přišel vyptat Ježíše na znamení, která činil²⁶. Na základě tohoto podání můžeme soudit, že i Nikodém patřil k tajným učedníkům.

1.3. Petr v Janově evangeliu

Petr se v Janově evangeliu objevuje v několika textových oddílech. Prvním z nich je povolání apoštolů v první kapitole. V pěti verších²⁷ vystupuje Šimon Petr v pasivní roli. Ježíš hovoří k Šimonovi a dává mu jméno Petr. Petrovu reakci evangelista nezachycuje. I synoptici uvádějí pouhé konstatování, že Šimon byl zván Petr²⁸, a že dostal toto jméno od Ježíše²⁹.

Dalším oddílem je až Petrovo vyznání v šesté kapitole³⁰. Zde se jedná o pouhé tři verše, v nichž však Petr vystupuje v zásadní aktivní roli. Jedná se právě o onen kritický moment, kdy od Ježíše odpadají zástupy učedníků po kázání v Kafarnaumu. Petr zde hovoří za všechny apoštoly, potvrzuje jejich věrnost a vyznává Ježíše jako Svatého Božího.

---

¹⁹ J 1,35-40

²⁰ Srov. BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John, Volume 1 (i-xii)*. London: Doubleday 2006. The Anchor Bible. s 73-74

²¹ J 18,15-16

²² J 13,23-25; J 19,26-27; J 20,1-10; J 21,7; J 21,20-23

²³ MOLONEY, Francis J. a Daniel J. HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. Sacra pagina. s. 86

²⁴ Srov. BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John, Volume 1 (i-xii)*. London: Doubleday 2006. The Anchor Bible. s 73

²⁵ J 19,38-42

²⁶ J 3,1-21

²⁷ J 1,40-44

²⁸ Mt 4,18

²⁹ Mk 3,16; Lk 6,14

³⁰ J 6,67-69

V textech od 6 do 13 kapitoly, v níž je mu věnováno 9 veršů³¹, Petr nefiguruje. Objevuje se až ve večeradle při mytí nohou, kdy dochází k nepochopení či přímo sporu s Ježíšem ohledně obmytí. Po tomto sporu se při poslední večeři ptá Ježíše, kdo je zrádce. Ovšem neptá se přímo, nýbrž přes prostředníka, učedníka, kterého Ježíš miloval. I další rozhovor Petra s Ježíšem je opět určitým sporem, tentokrát o následování Ježíše. Šimon Petr se ptá, proč nemůže Ježíše následovat tam, kam odchází a ujišťuje jej, že za něj položí vlastní život. Na to mu Ježíš předpovídá, že ho třikrát zapře. Rozhovor je sice krátký, avšak velmi dramatický. Petrova role je velmi aktivní, dokonce by se mohlo zdát, že v uvedených situacích vystupuje v jakési opozici k tomu, co Ježíš dělá a co apoštolům oznamuje.

Spor Petra s Ježíšem otevírá prostor pro velkou Ježíšovu řeč na rozloučenou s apoštoly v kapitolách 14 až 16 a pro jeho velekněžskou modlitbu v kapitole 17.

V 18. kapitole je Petr jedním z hlavních aktérů scény Ježíšova zatčení v Getsemanské zahradě. Jedná se o pouhé dva verše³² představující Petra a Ježíše v krajně vypjaté situaci, kdy Petr tasí meč a napadne velekněžova sluhu, aby bránil Ježíše před zatčením. Jeho jednání je svědectvím o odhodlání skutečně bojovat a za Ježíše zemřít. Ježíš však svému ochránci takové jednání příkře zakazuje s odvoláním na Otcovu vůli. Tato zdrcující situace přivedla Petra k rezignaci, ke strachu a k zapření Ježíše.

V Janově podání jde Petr za Ježíšem ještě s jiným učedníkem³³, který ho po známosti dostává do velekněžova domu. Na otázku vrátne, zda nepatří k učedníkům, odpovídá „nepatřím“, na dotaz sluhů a strážců u ohně, jestli není z jeho učedníků, říká „nejsem“. Potřetí zapře sluhovi, který Petra viděl s Ježíšem v Getsemanské zahradě³⁴.

V evangeliu chybí Petrovo rozpomenutí se na Ježíšova slova o zapření a pláč lítosti, jak událost líčí synoptici. Jan utíná příběh Petrovy zrady hlasem kohouta. Vše se odehrává v sedmi verších 18. kapitoly.

Po Ježíšově odsouzení stojí pod křížem milovaný učedník s několika ženami. Ježíšovo mrtvé tělo pohřbívá Josef z Arimatie s Nikodémem. O tom, co se odehrávalo s Petrem a v Petrově duši, mlčí jak Janovo evangelium, tak i synoptici. Každopádně jeho zapření, následné Ježíšovo odsouzení a smrt musely vyústit ve zhroucení Petrových představ o Ježíšovi a jeho poslání. Již předcházející nedorozumění ukazovala rozdílnost pojetí

---

³¹ J 13,6-10; 13,24; 13,36-38

³² J 18,10-11

³³ Snad s oním učedníkem, kterého Ježíš miloval a jehož prostřednictvím se Petr dotazoval Ježíše na zrádce.

³⁴ J 18,15-18; 25-27

spasitelského působení mesiáše u lidí a u Boha. Tomu Petr, a snad ani nikdo jiný, nemohl v dané chvíli rozumět.

Petr je opět v centru dění v devíti verších dvacáté kapitoly, když k němu a k milovanému učedníkovi přibíhá od Ježíšova hrobu Marie Magdalská s výkřikem „Vzali pána z hrobu a nevíme, kam ho položili.“ Oba se běží přesvědčit na vlastní oči. Druhý učedník nechal vejít Petra do hrobu jako prvního, sám vešel dovnitř jako druhý, ale jako první uvěřil v Kristovo zmrtnýchvstání³⁵.

Z kraje dvacáté první kapitoly se Petr a někteří další z učedníků vracejí ke své původní práci a jdou lovit ryby. Scéna působí jako celkem rezignovaný návrat ke všednímu životu po velkém společném dobrodružství s Ježíšem, které skončilo tragicky. Ani jejich návrat k rybaření není té noci úspěšný. Uspějí až za svítání, když vzkříšený Ježíš, stojí na břehu a radí, kam hodit síť. Vzkříšeného Ježíše poznal jen milovaný učedník, který uvěřil už v prázdném hrobě. Tento učedník dává Ježíše poznat Petrovi, když mu říká „To je Pán!“

Petrova reakce byla okamžitá a prudká, stejně jako ve chvíli kdy vytasil meč. Vrhł se z lodi do vod Tiberiadského jezera a brodil se vstříc vzkříšenému Pánu. V devíti verších³⁶ se krach mění v pozitivní šok a naplnění Petrova očekávání. Tehdy Petr uvěřil stejnou vírou jako milovaný učedník.

Při tomto setkání probíhá nejobsáhlejší dialog³⁷, v němž Ježíš povolává Petra za pastýře. V dialogu se odráží jak Petrova sebereflexe, tak i Boží důvěra v člověka. Petr je zarmoucen, když se ho Ježíš potřetí ptá, jestli ho má rád a tak mu připomene jeho trojí zapření. Po dvojitým ujištění o své lásce říká nakonec Ježíšovi „Pane, ty víš všechno, ty víš také, že tě mám rád.“ Na Petrovo odevzdané vyznání jej Ježíš potřetí přikazuje, aby pásł jeho ovce, a vyzývá ho k následování. Rozhovorem prostupuje Ježíšova důvěra v Petra, který plně uvěřil v jeho zmrtnýchvstání. Když mu svěří péči o své ovce, naznačuje Petrovi, že i jeho cesta povede k mučednické smrti. Ví, že Petr, s jeho pomocí, tuto cestu zvládne. Petr však dává najevo svou nejistotu, když se obrací, vidí Ježíšova milovaného učedníka a ptá se, co bude s ním. Ježíš tuto nejistotu zahání slovy „to není tvá věc“ a opakovanou výzvou „ty mne následuj!“ Autor tímto zdůrazněním autority Ježíšovy vůle a příkazů Janovo evangelium uzavírá.

---

³⁵ J 20,2-10

³⁶ J 21,2-7;11

³⁷ J 21,15-22

2. Petrovo povolání

Verše 1,40-44

40 Jeden z těch dvou, kteří slyšeli, co Jan řekl, a Ježíše následovali, byl Ondřej, bratr Šimona Petra. 41 Vyhledal nejprve svého bratra Šimona a řekl mu: „Nalezli jsme Mesiáše (což je v překladu Kristus). 42 Přivedl ho k Ježíšovi. Ježíš na něj pohleděl a řekl: „Ty jsi Šimon, syn Janův, budeš se jmenovat Kéfas (což se překládá: Petr). 43 Druhého dne se Ježíš rozhodl vydat na cestu do Galileje. Vyhledal Filipa a řekl mu: „Následuj mě!“ 44 Filip byl z Betsaidy, města Ondřejova a Petrova.

2.1. Širší kontext

Kontext prologu Janova evangelia a svědectví Jana Křtitele.

Scéna povolání učedníků následuje po teologicky a christologicky velmi bohatém prologu Janova evangelia, který nás vtahuje do vnitrobožských vztahů, dějin stvoření a vtělení Logu. V prologu je představen Jan Křtitel³⁸ jako klíčový svědek vtěleného Logu, Božího jednorozeného Syna Ježíše Krista, který nám zprostředkovává poznání Otce³⁹. Po tomto hymnu již začíná vlastní chronologie celého evangelního příběhu. Do prvního dne je zařazeno líčení Janova svědectví před jeruzalémskými kněžími a levity, kteří se přišli vyptávat na jeho úlohu a působení. Jan popřel, že by byl Mesiášem nebo jeho bezprostředním předchůdcem⁴⁰, a označuje sám sebe jako hlas ohlašující příchod Páně. Jeho křest nebyl mesiášský. Tazatele odkazuje na toho, který je uprostřed nich, ale oni ho neznají. Mesiáš, jehož příchod oznamuje, se bude zcela vymykat jejich dosavadním očekáváním.

Přímé svědectví vydal Jan už druhý den, když označil přicházejícího Ježíše jako beránka Božího, který snímá hříchy světa, jako toho, na kterého sestupuje Duch. Dosvědčuje, že toto je Syn Boží, který křtí Duchem svatým⁴¹. Z textu se nedozvídáme, kdo toto Janovo svědectví slyšel a jak na ně reagoval. Rovněž Ježíš zatím k Janovu svědectví nic neprohlašuje.

Obraz se v malé obměně opakuje také další den, kdy jsou s Janem přítomni dva z jeho učedníků. Začíná tak jejich povolání a stanou se učedníky Ježíšovými.

---

³⁸ J 1,6-8; 15

³⁹ J 1,9-18

⁴⁰ Eliáš, Prorok, srov. J 1,19-21

⁴¹ J 1,29-34

2.2. Užší kontext

Kontext v povolání učedníků 1,35-5.

Jan znovu říká o Ježíši, který jde kolem „Hle, beránek Boží.“ A jeho učedníci se vydávají za Ježíšem, aby zjistili, co Janovo svědectví znamená. Líčení prvního setkání dvou učedníků s Ježíšem je velmi stručné a informačně chudé. Zpráva o něm je schematicky podána ve dvou verších⁴² stručným dialogem a popisným vyústěním. Ježíš se jich otázal „Co chcete?“ Řekli mu: „Rabbi, kde bydlíš?“ Odpověděl jim: „Pojďte a uvidíte!“ Šli tedy, viděli, kde bydlí, a zůstali ten den u něho. O první zkušenosti těchto dvou učedníků s Ježíšem autor evangelia mlčí.

Je zajímavé, že ve verši 38 oslovují první dva učedníci Ježíše „Rabbi“ tedy mistře/učiteli. Ve verších 40 a 41 je už patrný posun vnímání Ježíše: 40 Jeden z těch dvou, kteří slyšeli, co Jan řekl, a Ježíše následovali, byl Ondřej, bratr Šimona Petra. 41 Vyhledal nejprve svého bratra Šimona a řekl mu: „Nalezli jsme Mesiáše (což je v překladu Kristus). Proměna vnímání Ježíše postupuje takto:

1. Příjem informace: učedníci slyší Janovo svědectví „Hle, beránek Boží.“
2. Vlastní úsudek: učedníci nazývají Ježíše mistrem
3. Reálná zkušenost: šli, viděli, kde bydlí, zůstali ten den u něho. První zkušenost učedníků s Ježíšem, blíže nepopsaná avšak proměňující.
4. Nové vnímání: na základě Janova svědectví a vlastní zkušenosti ohlašuje Ondřej svému bratru Petrovi Ježíše jako Mesiáše

Následně činí svou první zkušenost s Ježíšem i další učedníci, Šimon Petr, Filip, Natanael. Filip ohlašuje Ježíše Natanaelovi jako „toho, o němž psal Mojžíš v Zákoně i proroci, Ježíše, syna Josefova z Nazareta⁴³. Natanael je k jeho zvěstování velmi skeptický a odbývá Filipa slovy „Z Nazareta? Co odtamtud může vzejít dobrého?“ Když pak Ježíše potká, obdrží od něj svědectví o sobě samém: „Hle, pravý Izraelec, v němž není lsti“. Natanael překvapeně reaguje přímou otázkou „Odkud mne znáš?“ A Ježíš mu poodkryvá svou moc slovy: „Ještě než tě Filip zavolal, viděl jsem tě pod fíkem.“ Natanael začíná chápat, že Ježíš bude opravdu někým výjimečným. Následuje jeho vyznání Ježíše: „Mistře, ty jsi Syn Boží, ty jsi král Izraele⁴⁴.“

Stejně jako u ostatních apoštolů, ani u Natanaela nelze předpokládat, že by jeho vnímání a vyznání Ježíše jako Mesiáše, Syna Božího a krále Izraele bylo adekvátní tomu, jak o Ježíšovi

---

⁴² J 1,38-39

⁴³ J 1,45

⁴⁴ J 1,46-49

svědčil Jan Křtitel⁴⁵. Apoštolové vnímali Ježíše v kontextu mesiášských očekávání své doby jako královského mesiáše davidovské tradice⁴⁶.

Natanaelovi stačilo k přechodu od skepse k závažnému vyznání poměrně málo, na což Ježíš reaguje slovy: „Ty věříš proto, že jsem ti řekl: Viděl jsem tě pod fíkem? Uvidíš věci daleko větší. Příslib věcí daleko větších je ilustrován závěrečným veršem 51⁴⁷, který však zřejmě byl na konec první kapitoly vložen z jiného kontextu⁴⁸.

Na líčení o povolání apoštolů navazují situace, které lze za přislíbené „větší věci“ rozhodně považovat. Konkrétně se jedná o svatbu v Káně Galilejské, kde proměněním vody ve víno, Ježíš učinil počátek svých mocných činů a zjevil svou slávu, což dále prohloubilo víru jeho učedníků⁴⁹. Dále navazuje velmi silný příběh vyčištění Jeruzalémského chrámu⁵⁰ od prodavačů obětních zvířat a směnárníků, které mělo dopad na chápání Ježíše v okruhu jeho učedníků. Jistě v něm byl kvalitativní posun, nicméně k úplnému pochopení Ježíšova činu a jeho slov o zboření a znovupostavení chrámu ve třech dnech došlo až po Ježíšově vzkříšení⁵¹.

Z kontextu příběhů vyplývá, že apoštolové měli velmi brzy po svém povolání intenzivní zkušenost s Ježíšovými mocnými činy, které formovaly jejich vztah k Ježíšovi. V Janově evangeliu je to patrné především na postavě učedníka, kterého Ježíš miloval a apoštola Petra.

2.3. Analýza textu

Vzhledem k tomu, že první tři věty (v. 40-42) se týkají toho, co udělal Ondřej, dovolím si verš 42 rozdělit na dvě části, abychom pracovali s uzavřeným dějem. Evangelista nejdříve identifikuje jednoho ze dvou prvních následovníků Ježíše jako Ondřeje, bratra Šimona Petra. Domnívám se, že tato identifikace nemá pro vyznění příběhu hlubší význam. Stejně tak dobře by mohl Šimona vyhledat kterýkoli z jeho známých, který by byl s Ježíšem místo Ondřeje. Evangelista snad mohl chtít silněji vyjádřit naléhavost a intenzitu zkušenosti, kterou povolání apoštol učinil a chce se o ni podělit s někým důvěrně blízkým, tedy s bratrem.

Mnohem důležitější je fakt, že Ondřej ihned začíná jednat jako apoštol. Když udělá s Ježíšem zásadní osobní zkušenost, hned jde a hlásá Ježíše, jako Mesiáše, Šimonovi.

---

⁴⁵ Srov. teologická a christologická vyjádření v prologu Janova evangelia 1,6-18

⁴⁶ MOLONEY, Francis J. a Daniel J. HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. Sacra pagina. s. 83

⁴⁷ J 1,51 „Amen, amen, pravím vám, užíte nebesa otevřená a anděly Boží vystupovat a sestupovat na Syna člověka.“

⁴⁸ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John, Volume 1 (i-xii)*. London: Doubleday 2006. The Anchor Bible. s 88-89

⁴⁹ J 2,1-11

⁵⁰ J 2,13-25

⁵¹ J 2,21-22

Dokonce přivádí bratra k Ježíšovi. Bližší časová specifikace Ondřejova svědectví a seznámení Šimona s Ježíšem není zřejmá. Není uvedeno, zda se tak stalo ihned po návratu od Ježíše, nebo třeba až následující den. Každopádně osobní poznání Ježíše a svědectví o něm k ostatním (tedy k Petrovi) je bezprostřední.

Zajímavá je také formulace, kterou Ondřej oznamuje svou zkušenost „*Nalezli jsme Mesiáše*“. Ondřej se zde staví do aktivní role jako by si chtěl připsat nějakou zásluhu. Ve skutečnosti na Ježíše ukázal Jan Křtitel, který ho prvním dvěma apoštolům zvěstoval slovy „*Hle beránek Boží*“. Jan byl prvním, zásadním a pravým zvěstovatelem Ježíše jako Mesiáše. Ani on Ježíše „nenalezl“, ale pravda o něm mu byla zjevena.⁵²

Na Janův popud se Ježíše ti dva zvědavě ptali „*Mistře, kde bydlíš?*“, rozhodující aktivita v pozvání/povolání následovníků je však na straně Ježíše „*Pojďte a uvidíte.*“ Byl to tedy nejdříve Jan, který podnítl zájem dvou svých učedníků o Ježíše a sám Ježíš, který je přiměl k apoštolské aktivitě tím, že jim dal možnost udělat s ním zásadní zkušenost, kterou si nemohli nechat pro sebe.

Ve čtyřicátém druhém verši Ježíšova aktivita pokračuje, když říká Šimonovi, kým Šimon je a kým bude. Pojmenoval ho Kéfas a s novým jménem mu udělil novou identitu, novou roli. S proměnou jmen se v Bibli setkáváme v situacích, které proměňují život dané osoby.⁵³ Příkladem nám může být Abram, kterému Hospodin dává nové jméno Abraham⁵⁴ a dává mu stát se otcem mnoha národů. Podobně pak Jákob, kterému Hospodin požehnal a da mu nové jméno Izrael⁵⁵. Nebo Jákobův syn, jehož pojmenovala matka Ráchel umírající po porodu, Ben-óni – Syn mého zmaru. Otec mu v zápětí dává zcela protikladné, pozitivní jméno Benjamin – Syn zdaru⁵⁶. Mohli bychom snad zmínit i Saula, jehož známe spíše pod jeho druhým jménem Pavel⁵⁷. Nicméně souvislost mezi Saulovým obrácením a „novým“ jménem Pavel nelze dohledat ani ve Skutcích apoštolů ani v Pavlových listech.

Šimon je v textu označen jako Petr hned ve 40. verši, kde se konstatuje, že „*Jeden z těch dvou, kteří slyšeli, co Jan řekl, a Ježíše následovali, byl Ondřej, bratr Šimona Petra*“ Tedy dějově ještě před tím, než Šimon nové jméno od Ježíše vůbec dostal. To znamená, že evangelista odkazoval na obecně známou věc, že Šimon se jmenoval Petr. Ve stručném

---

⁵² J 1,31-34

⁵³ Srov. DOUGLAS, J. D. *Nový biblický slovník*. 2., aktual. vyd. Praha: Návrat domů, 2009, s. 440-441 heslo JMÉNO

⁵⁴ Gn 17,5

⁵⁵ Gn 35,10

⁵⁶ Gn 35,18

⁵⁷ Sk 13,9

vyličení Šimonova povolání není důležitá časová posloupnost děje, ale Ježíšova vůle a rozhodnutí změnit Šimonův život na život Petřův.

„Ježíš na něj pohleděl“, co to znamená? Může být, že se na něj jen podíval, tak jako se na sebe dívají ostatní v běžném styku a komunikaci. Když „řekl: „Ty jsi Šimon, syn Janův“, nacházíme v jeho pohledu něco hlubšího, je v něm poznání a vhléd do Šimonovy osobnosti. Na to Ježíš říká „budeš se jmenovat Kéfas (což se překládá: Petr)“ Co tím vlastně myslí?

Evangelista zde použil aramejského výrazu, což dokládá, že využil starobylého vyličení prvního setkání Šimona s Ježíšem. Toto podání je však méně jasné, než pojmenování Petra u Matouše, který přímo propojuje řeckou formu jména s budoucí Petrovou rolí v církvi⁵⁸.

Pokud se podíváme do Starého zákona, zjistíme, že skálou byl nazýván sám Hospodin. Za všechny případy uvádím formulaci z 2. Samuelovy 22,32 a Žalmu 18,32 „*Kdo je Bůh krom Hospodina, kdo je skála, ne-li Bůh náš!*“ a z knihy proroka Izajáše 26,4 „*Doufejte v Hospodina věčně, neboť Hospodin, jen Hospodin je skála věků.*“⁵⁹ Je evidentní, že Ježíš by žádnou podobnou paralelu ve vztahu k Šimonovi/Petrovi nepoužil a použít nemohl. Nabízí se tedy anticipace Petrovy role v církvi, podobně jako u Matouše. To je, dle mého vnímání, dost nepravděpodobné, protože Matouš propojuje Petra/skálu/církev na základě jeho vyznání Ježíše jako Mesiáše, což u Jana zcela chybí. Petrovo vyznání přichází až o pět kapitol později a při prvním setkání s Ježíšem Šimon/Kéfas/Petr „mlčí“.

Z anglicky psané, příp. do češtiny přeložené relevantní literatury, dostupné v knihovně KTF, se k předjímání Petrovy role v církvi kloní George R. Beasley-Murray⁶⁰ či Francis J. Moloney⁶¹. Raymond E. Brown⁶² soudí, že jméno Kéfas/Petr může mít spíše původ v některých vlastnostech Šimonova charakteru. Předjímání Petrovy „kariéry“ však také zcela nevylučuje, spíše nechává tuto otázku otevřenou. Mnou použité biblické výkladové slovníky⁶³ se původem a významem jména Kéfas/Petr ve verši 43 nezabývají.

Verše 43 a 44 je pro nás jen jakousi „faktografickou“ informací o tom, co se dělo dál. Ve vztahu k Petrovi nás seznamují pouze s tím, že apoštol Filip pocházel ze stejného města jako

---

⁵⁸ Mt 16,18

⁵⁹ Další příklady: Dt 32,4; 30-31; 37. 2Sam 22,32; 47; 23,3. Ž 18,47; 62,3; 7-8; 73,26; 78,35; 89,27; 92,16; 94,22; 144,1.

⁶⁰ BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary. Volume 36, John*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999. *Word biblical commentary*.

⁶¹ MOLONEY, Francis J. a Daniel J. HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. *Sacra pagina*. s. 81

⁶² BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 76

⁶³ DOUGLAS, J. D. *Nový biblický slovník*. 2., aktual. vyd. Praha: Návrat domů, 2009 a SAKENFELD, Katharine Doob. *The new interpreter's dictionary of the Bible*. Nashville: Abingdon, 2009.

Ondřej a Petr. Podstatnější jsou následující verše 45-49. V nichž Filip, shodným postupem formou jako před tím Ondřej, zvěstuje Ježíše Natanaelovi a přivádí Natanaela k němu. Setkání Ježíše a Natanaela, které jsem stručně zmiňoval v užším kontextu této pasáže, vede k Natanaelovu vyznání Ježíše jako Syna Božího. Tato pasáž je velmi podstatná, avšak není předmětem mé práce.

Přejdu tedy k Petrovu vyznání, které následuje o několik kapitol dále.

3. Petrovo vyznání

Petrovo vyznání je první situací v Janově evangeliu, v níž Petr vystupuje jako mluvčí apoštolů a jako jejich vůdčí osobnost. Uvážíme-li kontext, v němž Petr Ježíše vyznal jako Svatého Božího, který má slova věčného života a od něhož nelze odejít, zjistíme, že toto vyznání přišlo v době zásadní krize širšího okruhu Ježíšových učedníků. Pokud srovnáme situace vyznání Natanaelova a Petrova, vidíme, že Petr Ježíše vyznává za velmi dramatických okolností. Situace by se snad dala přirovnat k tomu, co Ježíš řekl Natanaelovi po jeho vyznání „uvidíš věci daleko větší.“⁶⁴

Bezprostřední předehrou Petrova vyznání je pohoršení učedníků nad Ježíšovou řečí v Kafarnaumské synagoze a Ježíšova reakce. Proto uvádím i verše 60-66: *60 Když to uslyšeli, mnozí z jeho učedníků řekli: „Tvrdá je tato řeč! Kdo ji může poslouchat?“ 61 Protože však sám u sebe věděl, že jeho učedníci nad tím reptají, řekl jim Ježíš: „To vás pohoršuje? 62 A až uvidíte Syna člověka vystupovat tam, kde byl dříve?*

63 To duch oživuje, tělo není k ničemu. Slova, která jsem vám řekl, jsou duch a jsou život.

64 Ale mezi vámi jsou takoví, kdo nevěří.“ Ježíš totiž od počátku věděl, kdo jsou ti, kteří nevěří, a kdo je ten, který ho vydá. 65 A říkal: „Proto jsem vám řekl, že nikdo ke mně nemůže přijít, není-li mu to dáno od Otce.“ 66 Od té chvíle se mnozí z jeho učedníků stáhli a už s ním nechodili.

Vlastní Petrovo vyznání. Verše 67-70: *67 Tu řekl Ježíš dvanácti: „Chcete odejít i vy?“ 68 Šimon-Petr mu odpověděl: „Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova věčného života. 69 My věříme a poznali jsme, že jsi ten Svatý Boží. 70 Ježíš jim odpověděl: „Nevyvolil jsem vás dvanáct já? A jeden z vás je ďábel.“ 71 Mluvil o Jidášovi, synovi Šimona Iškariotského; to on ho měl totiž vydat, on, jeden ze Dvanácti.*

---

⁶⁴ J 1,52

3.1. Širší kontext

Pasáž Jan 6,60-71 zapadá do kontextu Ježíšových řečí a dialogů, jimiž vydává svědectví o Otci a o svém vlastním poslání. Tyto Ježíšovy řeči a dialogy jsou jednou z typických charakteristik Janova evangelia. Jde o christologické a christocentrické projevy, které, vyvolávají u posluchačů buď víru, nebo odpor a odmítnutí.

Výslovných příkladů uvěření na základě Ježíšova svědectví je v Janově evangeliu málo. V podstatě můžeme uvést pouze uvěření samařské ženy a dalších Samaritánů po Ježíšově učení a působení mezi nimi (Jan 4,1-42). Spíše najdeme příklady vzbuzení víry na základě dvou Ježíšových mocných činů (uvěření uzdraveného slepce: Jan 9,35-38. Uvěření mnoha Židů po oživení Lazara: Jan 11,45). I tyto mocné činy však většinou vyvolají odpor (roztržky mezi Židy v souvislosti s uzdravením slepce: Jan 9,16-17;24. Jan 10,19-21⁶⁵. Rozhodnutí velekněží usmrtit Ježíše po oživení Lazara: Jan 11,46-53).

Naopak odmítavé reakce jsou průvodním jevem Ježíšových svědectví, s výjimkou úzkého kruhu apoštolů. Přesto i v něm dojde u Jidáše Iškariotského k odmítnutí Ježíše. Toto odmítnutí je v naší pasáži přímo vysloveno ve verších 6,70-71.

Naše pasáž je vrcholem Galilejské krize a jedním z výrazných obrazů konfliktního vztahu Ježíše s jeho okolím. Ježíšovo svědectví i způsob jeho podání je u Jana velmi radikální a vzbuzuje také radikální reakce nejen u židovských představitelů, ale i v širším okruhu Ježíšových učedníků.

3.2. Užší kontext

Pasáž přímo navazuje na Ježíšovu řeč v kafarnaumské synagoze. Je tedy nutné nejdříve připomenout, co bylo obsahem této řeči, kterou mnozí z jeho učedníků nazvali tvrdou. Ježíšovo učení v synagoze v Kafarnaum zapadá do sledu zjevitelských událostí. Které se odehrály u Tiberiadského jezera, zvaného též Galilejské moře. Série těchto událostí začíná známým rozmnožením chlebů a nasycením velkých zástupů lidu, které jej po zázračném nasycení chtěly provolat králem (Jan 6,1-15). Následuje večerní přeplavba skupiny učedníků bez Ježíše na druhou stranu jezera s cílem dostat se do Kafarnaumu. Ve větru a vzdouvajících se vlnách k nim Ježíš přichází po moři a zjevuje se slovy ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. (Jan 6,16-21).

---

⁶⁵ Odpor vyvolalo i uzdravení ochrnlého v sobotu (Jan 5,5-18). Nicméně u tohoto mocného činu není výslovně uvedeno, že uzdravený v Ježíše uvěřil.

Druhého dne hledali Ježíše v Kafarnaumu i lidé ze zástupu, který nasýtil. Jejich hlavním motivem zájmu o Ježíše bylo právě ono nasycení, což Ježíš kritizoval slovy: „*Pracujte nikoli pro pokrm, který pomíjí, ale pro pokrm, který zůstává k věčnému životu, kvůli tomu, který vám dá Syn člověka, neboť jej Otec, Bůh, označil svou pečeti.*“ (Jan 6,27). Následně se lidé dožadují dalšího znamení, aby v Ježíše uvěřili. Argumentují Mojžíšskou tradicí: „*Naši otcové jedli na poušti manu, jak je psáno: Chléb z nebe dal jim jíst.*“ (Jan 6,31).

Na jejich provokativní výzvu Ježíš odpovídá, ve verších 32-59, onou „tvrdou řečí“ pokračujícího sebezjevení, z něhož zmiňme klíčové verše první části:

33 Neboť chlebem Božím je ten, jenž sestupuje z nebe a dává světu život.

35 Já jsem chléb života. Kdo přichází ke mně, nebude nikdy hladovět; kdo věří ve mne, nebude nikdy žíznit.

37 Všechno, co mi dává Otec, přijde ke mně, a toho, kdo ke mně přichází, nevyvrhnu ven;

38 neboť jsem sestoupil z nebe, abych konal nikoli svou vůli, nýbrž vůli toho, jenž mne poslal.

40 Ano, to je vůle mého Otce, aby každý, kdo vidí Syna a věří v něho, měl život věčný a já ho vzkřísím v poslední den.

Ježíš se zde staví na roveň Bohu, zjevuje sám sebe jako pravého Božího Syna a prostředníka věčného života. Jeho sebezjevení bylo pro zbožné Židy šokující: „*Což to není Ježíš, Josefův syn, jehož otce i matku známe? Jak může nyní říkat: Sestoupil jsem z nebe?*“ (Jan 6,42)

V druhé části (Jan 6,43-51) se Ježíš představuje jako zjevitel Otce. Rovněž klade do kontrastu mojžíšský chléb, který pouze tiší hlad, a sebe, jako chléb, který dává věčný život. Dvakrát se identifikuje s chlebem života, sestoupivším z nebe, a s posláním od Otce. Ve verši 51 naplno otevírá eucharistické téma, které se také stalo předmětem sporu mezi židovskými posluchači. Ve třetí části (Jan 6,53-58) rozvíjí eucharistické téma, téma věčného života a své vzájemnosti s Otcem. Tím Ježíšovo sebezjevení gradovalo, až pohoršilo i jeho učedníky.

3.3. Analýza textů

Širší skupina učedníků, která znala Ježíšovy mocné činy, nebyla schopna přijmout toto podstatné poselství, které o sobě Ježíš pronesl. Je otázkou, zda se jejich reakce vztahuje na celou řeč, včetně eucharistických témat, nebo především na pasáž Jan 6,35-50. Tuto některé autoři považují za „původní“ diskurz⁶⁶ a právě v ní došlo k výslovnému sebeoznačení Ježíše

---

⁶⁶ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 299

za pravého Božího Syna, přinášejícího věčný život. Podle mého soudu je pravděpodobné, že se reakce vztahuje na řeč jako celek. Avšak hlavní impulz odmítnutí může pocházet především ze zmiňované části, protože v ní došlo k vyřčení neslýchaného.

62 *A až uvidíte Syna člověka vystupovat tam, kde byl dříve? Jaký problém je touto otázkou vlastně nastolen? Pohoršili by se učedníci ještě více, nebo by naopak mohli Ježíšovo sebezjevení přijmout? Vždyť i Mojžíš vystoupil na Sinaj, kde od Hospodina přijal Zákon: „Pak Mojžíš vystoupil na horu. Oblak zahalil horu. Jahvova sláva spočinula na hoře Sinaji a oblak ji zakrýval po šest dnů. Sedmého dne zavolal Jahve Mojžíše zprostřed oblaku. Jahvova sláva se očím Izraelitů jevila jako šířající plamen na vrcholku hory. Mojžíš vstoupil do oblaku a vystoupil na horu. A Mojžíš zůstal na hoře 40 dní a čtyřicet nocí.“ (Ex 24,15-18).*

Toto mohlo být očekávání učedníků. Ježíš je přece více než Mojžíš a s tím, co přijal od Otce, sestoupil a jeho poselství zvěstoval. Absurdita skutečnosti, že by se měl přizpůsobovat lidským očekáváním je zřejmá.

V šedesátém třetím verši klade Ježíš důraz na skutečnost, že člověk nemá život sám ze sebe. Podstata věčného života spočívá v přijetí Ježíšových slov, zjevujících Boha a v přijetí životodárného Ducha⁶⁷. Někteří exegeté vztahovali tuto pasáž k otázkám okolo reálné přítomnosti Krista v eucharistii, nicméně výklad těchto souvislostí je překonaný⁶⁸.

Verš 64 odkazuje na verš 6,36 z kafarnaumského diskurzu: *Ale řekl jsem vám: Vidíte mě, a nevěříte.* Ani osobní přítomnost Ježíše a jeho mocné činy uzdravování, ani zázračné nasycení zástupů nepřivedly mnoho učedníků k víře, že on je chléb života a Boží Syn, poslaný Otcem.

Dále nacházíme opět odkaz na předcházející verš 6,44: *Nikdo nemůže přijít ke mně, pokud ho Otec, který mne poslal, nepřitáhne; a já ho vzkřísím v poslední den.* Opravdový vztah víry mezi učedníky a Ježíšem je dán od Otce. Tento výrok je pomyslnou tečkou za polemikou mezi Ježíšem a těmi, kdo jej obklopovali. Následuje konečné odmítnutí a odvrát mnoha učedníků od Ježíše, nepřizpůsobitelného lidských představám a očekáváním.

Evangelista ve svém podání (v. 67-69) situaci maximálně vyhrocuje, když se Ježíš táže těch nejbližších učedníků, zda ho také chtějí opustit. Mimochodem se zde hovoří o dvannácti v Janově evangeliu poprvé. V originále zní verš 67 takto: „εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα·

---

⁶⁷ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 251.

⁶⁸ Více k této otázce v: BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 299

μη και υμεεις θελετε υπαγειν;” Ve formulaci otázky je obsažen předpoklad záporné odpovědi, nicméně otázka je položena velmi ostře a přímo.

Evangelista podal Petrovu reakci na Ježíšovu otázku velmi osobně. Petr odpověděl Ježíšovi nejprve také otázkou: “Pane, ke komu půjdeme?” Z jeho otázky je cítit bytostná naléhavost. Apoštolové již učinili s Ježíšem natolik zásadní a duchovně intimní zkušenost, že jej nemohou opustit. Kromě Ježíše pro ně neexistuje žádná alternativa. Petr svou odpovědí prezentoval odlišné poznání Ježíše, poznání apoštolů, které jim bylo dáno od Otce. Je zde řečeno věříme a poznali jsme, čímž Petr reflektuje jejich celou dosavadní učednickou zkušenost s Ježíšem od Janova svědectví až po Ježíšovo sebezjevení.

Zkušenost velkého „zástupu učedníků“ byla v něčem přece jen odlišná od úzkého kruhu apoštolů. Na začátku šesté kapitoly evangelista píše, že za Ježíšem šel veliký zástup, protože viděl znamení, které činil na nemocných⁶⁹ (uzdravení slepce v páté kapitole). Další zkušeností bylo zázračné nasycení zástupu, po kterém lidé chtěli Ježíše prohlásit králem. Ježíš jejich zkušenost charakterizuje slovy „Amen, amen, pravím vám, hledáte mě ne proto, že jste viděli znamení, ale proto, že jste jedli chléb a nasýtli jste se.⁷⁰“ Právě tímto konstatováním začíná Ježíšova „tvrdá řeč“ v kafarnaumské synagoze, kterou zcela rozbil jejich mesiášské představy a očekávání. Dialog mezi lidem a Ježíšem je příkladem stupňujícího se nepochopení. Když Ježíš odkazuje na „pokrm, který zůstává pro život věčný, který dá Syn člověka⁷¹“ a vyzývá přítomné, aby v něho uvěřili⁷², odpovídají mu velmi provokativně „jaké znamení učiníš, abychom ti uvěřili, co dokážeš?“ a jako argument používají manu, kterou jedli otcové na poušti při záchraně z egyptského otroctví⁷³. Když pak Ježíš hovoří o Božím chlebu, který dává Otec, a který sestupuje z nebe a dává světu život, žádají jej, aby jim ten chléb dával stále. Jejich zkušenost fyzického nasycení je dominantní a nechtějí ji překrýt neuchopitelnou duchovní zkušeností. Proto, když se Ježíš ve své řeči přímo identifikuje s tímto chlebem slovy „Já jsem chléb života“ a dále sebezjevení rozvíjí, vyvolá phoršení a odpor zástupu, který se od něj zcela odvrátí.

Ve zkušenosti Petra a apoštolů byl Ježíš Svatý Boží. Jak jsem zmínil výše, měli zkušenost osobní, individuální a trvalou. Skutečnost, že ve své předvelikonoční víře ještě nebyli schopni Ježíše plně poznat a pochopit je i z následujícího děje evidentní. Příkladem této skutečnosti je právě Petr a jeho postoje ve večeradle, v getsemanské zahradě a ve veleknězově domě.

---

⁶⁹ J 6,1

⁷⁰ J 6,26

⁷¹ J 6,27

⁷² J 6,29

⁷³ J 6,30-31

Každopádně Petrovo vyznání v situaci extrémní krize chápu jako maximum toho, co byli apoštolové schopni o Ježíšovi vypovědět, jak se k němu přiznat a bezvýhradně přihlásit. Učedníci poznali, že Ježíš je ten Svatý Boží, a tím se dotýkají jeho původu.

Svatost náleží Bohu, což ve Starém zákoně nacházíme typicky u Izaiáše⁷⁴ Za všechny výroky uvedme zpěv Serafů, třetí verš šesté kapitoly: „Volali jeden k druhému: Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupů, celá země je plná jeho slávy.“ a patnáctý verš čtyřicáté třetí kapitoly „Já, Hospodin, jsem váš Svatý, stvořitel Izraele, váš Král.“ Ostatní získává své posvěcení od Boha. Například Izrael jako svatý lid na základě přikázání svatosti, jak ho nacházíme v druhém verši devatenácté kapitoly knihy Leviticus: „Mluv k celé pospolitosti Izraelců a řekni jim: Buďte svatí, neboť já Hospodin, váš Bůh, jsem svatý.“ Vše co spadá do oblasti kultu (Šabat, svátky, archa, oltář atd.), svatá místa (hora Choreb, hora Sión královské svatyně v Jeruzalémě a Bethelu atd.).

V Janově evangeliu se setkáváme se svatostí třikrát ve spojitosti s Duchem⁷⁵, s Otcem⁷⁶ při Ježíšově velekněžské modlitbě a s Ježíšem při Petrově vyznání.

Ježíš je Petrem hluboce vyznán jako ten, kdo Boží svatost ztělesňuje a reprezentuje, jako ten, který má k Bohu naprosto jedinečný vztah. Jedná se o odpověď víry apoštolů na Ježíšovo zjevení ve slovech ἐγώ εἰμι⁷⁷. Petrovo vyznání však nereprezentovalo celou skupinu dvanácti vyvolených učedníků. Konečnou a svobodnou odpověď na povolání musí dát každý jednotlivec. Ježíšova odpověď předznamenává další vývoj příběhu. I po Petrově vyznání budou muset učedníci každý sám ve svých skutcích znovu vyznávat, nakolik již Ježíše přijali. Jidáše jeho odmítnutí dovedlo ke zradě, a jeho křehkost k zapření. Ježíšova smrt přivedla všechny učedníky ke strachu. Petrovo vyznání se zcela naplňuje až v poznání vzkříšeného Ježíše, když Petr i ostatní apoštolové opravdu pochopí původ a obsah Ježíšovy svatosti a Božího synovství.

---

⁷⁴ Iz 1,4; 6,3; 10,20; 30,12-13; 30,15; 31,1; 40,25; 43,14-15; 45,11; 55,5

⁷⁵ J 1,33; 14,26; 20,22

⁷⁶ J 17,11

⁷⁷ BEASLLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999, s. 97

4. Mytí nohou učedníkům

13,6-10 Mytí nohou učedníkům

6 [Ježíš] Přišel k Šimonu Petrovi a ten mu řekl: „Pane, ty mi chceš mýt nohy?“ 7 Ježíš mu odpověděl: „Co já činím, nyní nechápeš, potom však to pochopíš.“ 8 Petr mu řekl: „Nikdy mi nebudeš mít nohy!“ Ježíš odpověděl: „Jestliže tě neumyji, nebudeš mít se mnou podíl.“ 9 Řekl mu Šimon Petr: „Pane, nejenom nohy, ale i ruce a hlavu!“ 10 Ježíš mu řekl: „Kdo je vykoupán, nepotřebuje než nohy umýt, neboť je celý čistý. I vy jste čisti, ale ne všichni.“

4.1. Širší kontext

Širší kontext této pasáže sahá, podle mého vnímání, až k líčení Ježíšova vjezdu do Jeruzaléma ve dvanácté kapitole⁷⁸. Je zde patrný kontrast mezi dvěma situacemi, v nichž hraje Ježíš klíčovou úlohu. Do Jeruzaléma vstupuje za ovací zástupů, které jej vítají palmovými ratolestmi a královským chvalozpěvem. V kruhu apoštolů pak na sebe bere úlohu služebníka. Obě situace s sebou přinášejí značnou míru nepochopení, či spíše odlišných očekávání ostatních aktérů příběhu. To je patrné z nadšené reakce zástupů na Ježíšův vstup do Jeruzaléma a z odmítavé Petrovy reakce na Ježíšovu sebevydanost.

Při vstupu do Jeruzaléma je Ježíš vítán jako „král“. Jeruzalémské zástupy jej vnímají jako politického zachránce, kterého už dlouho očekávali. S téměř stejnou reakcí jsme se již setkali ve scéně u Tiberiadského jezera, kde jej dav chtěl, po svém zázračném nasycení, prohlásit za svého krále. Zájem jeruzalémských lidí i poutníků o Ježíše je kladen do kontextu s dalším zásadním Ježíšovým mocným činem, se znovuoživením Lazara. Tato scéna je kladena ještě před vjezd do Jeruzaléma, když měl Ježíš pobývat nějaký čas v Betánii, kde Lazar bydlel⁷⁹. Jak evangelista uvádí, Židé z Jeruzaléma přicházeli už do Betánie, aby viděli Ježíše i Lazara a zdůrazňuje, že mocný čin Lazarova znovuoživení byl důvodem víry mnoha Židů v Ježíše. Očekávání zástupů tak bylo nastaveno velmi vysoko. Ježíš byl pro lid královský mesiáš, který znovu oživí slávu izraelského národa a jeho politickou svrchovanost.

V Jeruzalémě se Ježíš před královskými ovacemi neukrýval jako u Tiberiadského jezera. Naopak v duchu naplnění Zachariášova proroctví⁸⁰ vjíždí do Jeruzaléma jako král míru na osleti. A evangelista přímo říká, že učedníci tomu v té chvíli neporozuměli. Neporozumění učedníkům bylo zřejmě stejné, jako neporozumění zástupů, které Ježíše vítaly. Ježíš není král,

---

⁷⁸ J 12,12-20

⁷⁹ J 12,1-11

⁸⁰ Zach 9,9

kteřý by přinášel národní pozdvihnutí a politickou moc, je univerzálním králem a Spasitelem lidí. Což jeho učedníci pochopí, až když byl Ježíš oslaven, jak dodává evangelista.

Nyní můžeme snadněji rozumět odmítavé reakci Petrově při mytí nohou. Apoštolův mistr, který vstoupil do Jeruzaléma za královského přívítání na sebe vzal úlohu služebníka. To zcela jistě nezapadalo do očekávání apoštolů. I tato situace mohla být posledním z impulzů, které nakonec vyhnaly Jidáše z večeřadla vstříc zradě a vydání Ježíše velekněžím a farizeům.

Vraťme se však ještě do Jeruzaléma. Podle evangelisty se tam Ježíš stal středem zájmu nejen Židů, ale i zbožných Řeků, kteří připutovali do Jeruzaléma na svátky. I tímto je naznačena univerzalita Kristova mesiášského poslání. V Ježíšově odpovědi řeckým poutníkům zase zaznívá univerzalita učednického povolání: „*Kdo mně chce sloužit, ať mě následuje, a kde jsem já, tam bude i můj služebník. Kdo mě slouží, dojde cti od Otce.*“⁸¹ Je to povolání k vydanosti. Ježíšova vydanost se v zápětí projevuje v předpovědi utrpení⁸² a následně i v aktu mytí nohou učedníkům.

4.2. Užší kontext

Ježíšova vydanost jasně vystupuje v závěru jeho veřejného působení. Projevuje se především v úzkosti, kterou projevuje v souvislosti s hodinou utrpení, která však zároveň bude i hodinou slávy. Jeho vydanost je prostoupena důvěrou k Otci, s níž ho vzývá „*Otče oslav své jméno*“. Ježíšova výzva nezůstává bez odpovědi, v níž Otec vyjadřuje svou svrchovanost nad událostmi, které se již staly i vším, co má ještě přijít. Otcův hlas z nebe „*Oslavil jsem a ještě oslavím.*“⁸³ přítomný zástup vnímá jako zvuk hromu nebo hlas anděla. Každopádně situace ústí do opětovného neporozumění většiny přítomných tomu, co se před nimi odehrává.

Hloubku tohoto neporozumění evangelista vyjadřuje ve verši 40 slovy „*Oslepil jsem jim oči a zatvrdil jim srdce, takže neuvidí očima a srdcem nepochopí, neobrátí se a já je neuzdravím.*“, která jsou parafrází slov proroka Izaiáše⁸⁴. Ti, kdo uvěřili, zase nejsou schopni otevřeného vyznání, pro svůj strach a lidskou slabost. Přes své mocné činy a hlásání byl Ježíš vydán nepochopení a odporu, který směřoval k hodině jeho utrpení. Jeho vydanost se projevuje i ve vzdání se soudu nad světem, když říká „*Kdo slyší má slova a nezachovává je, toho já nesoudím. Nepřišel jsem, abych soudil svět, ale abych svět spasil. Kdo mě odmítá a nepřijímá moje slova, má, kdo by jej soudil: Slovo, které jsem mluvil, to jej bude soudit*

---

⁸¹ J 12,26

⁸² J 12,27-33

⁸³ J 12,28

⁸⁴ Iz 6,10

v poslední den. Neboť jsem nemluvil sám ze sebe, ale Otec, který mne poslal, přikázal mi, jak mám mluvit a co říci.“⁸⁵ Jde tedy o slovo Otcovo a o Otcův soud, opětovný příklad Ježíšovy důvěry Otci a odevzdání všeho jemu.

4.3. Analýza textů

Evangelní příběh se dále přenáší do večeradla, které je místem příprav na Velikonoce a na Ježíšovu paschu. Do večeradla je situováno celých pět kapitol Janova evangelia, které v sobě soustředí obsáhlou a zásadní Ježíšovu poslední řeč⁸⁶. Z událostí ve večeradle pocházejí i pasáže⁸⁷, které budeme analyzovat v dalších oddílech. Začneme ovšem Ježíšovým velmi radikálním činem a příkladem pro jeho následovníky. Tím je právě umývání nohou učedníkům, na které apoštol Petr zprvu reagoval tak odmítavě. Pro lepší porozumění se budeme stručně věnovat i úvodním třem veršům třinácté kapitoly, které Ježíšův služební úkon zasazují do mesiášského kontextu⁸⁸.

První verš přímo přetéká informacemi. Uvádí čtenáře jak do časového rámce událostí, do jejich smyslu a předznamenává i konkrétní projev postupu událostí vůči těm, které Ježíš miloval, konkrétně vůči apoštolům. Autor zdůrazňuje Ježíšovo vědomí všeho, co se má stát. Toto vědomí je opakovaně zdůrazněno i ve třetí verši, stejně jako Ježíšův návrat k Otci.

Ježíšova hodina je ústředním tématem celé druhé poloviny Janova evangelia. K této hodině smrti a oslavení Ježíš přistupuje jako k aktu lásky k těm, kteří v něho uvěřili.

Úvodní verš nás připravuje na zcela mimořádný skutek Ježíšovy lásky, na něco, co přesahuje veškerá očekávání a jde do samé krajnosti, do samotného konce, *εἰς τέλος*. Tím je Ježíšova smrt, jako totální sebevydání v lásce a jeho vítězný přechod k Otci. Scéna umývání nohou je pak zásadním krokem na cestě sebevydání.

V kontrastu ke krajnímu projevu Ježíšovy lásky je Jidášovo rozhodnutí Ježíše zradit, což odráží přímý střet Božího plánu s plánem satanovým. Tento moment je zmíněn opakovaně i ve verších 27 a 30, kdy se Jidášovo rozhodnutí promění ve skutek a Jidáš odchází z večeradla.

---

⁸⁵ J 12,47-49

⁸⁶ J 13,1-17,26

⁸⁷ J 13,24 Simonův dotaz po zrádci a J 13,36-38 předpověď Petrova zapření.

⁸⁸ Dle George Beasleye a dalších exegetů jsou úvodní tři verše zhuštěným úvodem do druhé části Janova evangelia a zřejmě jsou dílem pozdějšího editora či editorů. Srov. BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary. Volume 36, John*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999. *Word biblical commentary*, s. 232

Ježíš jedná v jednotě se svým Otcem a ví, že má moc spasit druhé a položit za jejich záchranu svůj život. Raymond Brown rovněž uvádí, že Ježíš takto jedná právě v důsledku svého Božího synovství, jasného vědomí toho, že vyšel od Otce a k Otci se skrze své ponížení a smrt navrácí⁸⁹.

Po výše uvedeném zhuštěném úvodu do situace evangelista přistoupil k líčení vlastního aktu umývání nohou učedníkům.

Tento Ježíšův skutek musel být pro apoštoly naprostým šokem. Jejich Pán a Mistr, který svými mocnými činy navracel lidem zdraví, který nasýtil zástupy, oživil mrtvého Lazara, kterému Marie v Betánii pomazala nohy nardovým olejem, který vjel do Jeruzaléma za královských ovací, na sebe bere službu vyhrazenou pro otroky nežidovského původu⁹⁰ a pro ženy⁹¹. Tento Pán a Mistr umývá nohy svých učedníků, pokryté špínou prašných cest. Ježíšův akt sebeponížení a sebeobětování pro ně byl nepochopitelný. Proto také musel být Ježíšem ve verších 12-17 interpretován a vysvětlen. Plnost Ježíšova sebevydání spočívá i ve skutečnosti, že při mytí nohou nevynechal ani Jidáše, o němž věděl, že ho zradí. Z psychologického hlediska je možné, že tento skutek absolutní Ježíšovy lásky vůči apoštolům, byl pro Jidáše vrcholem deziluze z Ježíše. Tak se přece král a mesiáš nemůže chovat. Narážku na Jidášovo naprosté odmítnutí toho, co Ježíš učinil a příkladu, který apoštolům dal, nacházíme ve verši J 13,18 a otevřenou předpověď zrady pak ve verši J 13,21.

Apoštolové mohli být Ježíšovým skutkem natolik zaraženi, že se nezmohli na slovo. Pouze Petr své zděšení projevuje naplno. V řeckém textu nacházíme zvláštní formulaci: *κύριε, σὺ μου νίπτεις τοὺς πόδας;* doslova *Pane ty můj myješ nohy?* Tento „koktavý“ výrok odráží Petrovo ohromení a svrchovanou míru nepochopení. Ty jsi přece můj Pán a nyní ke mně vystupuješ z pozice otroka?

Petra vede k této implicitně odmítavé větě láska k Ježíšovi. Petr situaci lidsky nerozumí, vždyť přece o Ježíšovi ví a vyznal, že je *ten Svatý Boží*. Přece řekl, že nemá jiného pána, ke kterému by šel. Pozice milovaného Pána, Svatého Božího se s pozicí sluhy zcela mívají. Jakoby chtěl Petr říci: „Pane, co to děláš, proč se tak shazuješ?“

Je otázkou, zda v této situaci Petr vystupoval jako mluvčí apoštolů, každopádně lze předpokládat, že jeho osobní pohnutky vyjadřovaly pocity všech aktérů.

---

⁸⁹ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 564

⁹⁰ Lv 25,39

⁹¹ 1Sam 25,41

Ježíš si byl vědom toho, že ani Petr ani ostatní apoštolové nejsou schopni Ježíšovy činy chápat a poznat jeho pohnutky. Úvodní verše třinácté kapitoly představují umývání nohou jako součást Božího plánu, jako další stupeň, po němž Ježíš sestupuje do hlubiny absolutního sebevydání ve smrti na kříži. Ve sledu událostí toto nemohlo být Petrovi zřejmé. Ostatně nebyla to první situace, které apoštolové nerozuměli. Vzpomeňme jen vyčištění chrámu⁹², které pochopili až po Ježíšově zmrtvýchvstání nebo Ježíšův vjezd do Jeruzaléma⁹³, o němž platí totéž.

Ježíš věděl, že pro Petra i ostatní apoštoly přijde ještě daleko nepochopitelnější situace, tedy skutečnost kříže. Byl si vědom toho, že přes všechny předpovědi utrpení, bude pro Petra nejkritičtější až tento okamžik, kdy Ježíš bude zabit jako zločinec.

Ježíšův výrok k Petrovi, a potažmo i k ostatním apoštolům proto vyznívá smířlivě. Není v něm skryta žádná výčitka jejich malé chápavosti či nedostatečné otevřenosti pro Boží plán. Jestliže apoštolové nerozumějí Ježíšovi, on jim rozumí.

Při své výbušné povaze se Petr proti Ježíšovu aktu přímo vzbouřil. Petrova odpověď vyznívá spíše jako výkřik odporu. V originálním řeckém textu je formulace Petrova výroku: *οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα* doslova *Nikoli neumyješ moje nohy na věky*. V Petrově odmítnutí se projevuje jeho vnímání Ježíše jako milovaného Pána. Petr prostě nesnese pohled na Ježíše v pozici služebníka. Jeho odpor není zlostný, spíše je výrazem momentálního zoufalství a úplného zmatku v Petrově duši.

Ježíšova reakce vzedmutou vlnu Petrových emocí představuje odhalení zcela zásadní skutečnosti. Ježíš se svou plnou autoritou říká: „*Jestliže tě neumyji, nebudeš mít se mnou podíl.*“ Brown si zde všímá zajímavé věci a sice formulace Ježíšovy odpovědi. Ježíš Petrovi neříká „jestliže mi nedovolíš, abych tě umyl...“, ale „jestliže tě neumyji...“ Primární tedy není Petrova vůle k tomuto aktu, ale Ježíšovo spasitelské jednání⁹⁴. Petr nemá mít podíl pouze na tom, co je následování hodné, tedy v pokoře sloužit ostatním jako Ježíš, ale má mít podíl na spáse. Ježíšova odpověď Petrovi nevyznívá jako výhružka, spíše jako naléhavé konstatování skutečnosti. Ježíš ponechává na Petrovi, jestli toto konstatování akceptuje nebo ne.

Moloney skutečnost dobře vystihuje, když říká, že je to „skrytý odkaz na křesťanskou praxi křtu... Mít podíl s Ježíšem skrze umytí znamená stát se součástí sebeobětující lásky, která ukončí Ježíšův život, což umývání nohou symbolicky představuje.“⁹⁵

---

⁹² J 2,13-22

⁹³ J 12,12-16

⁹⁴ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 565

⁹⁵ Srov. MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 397.

Šimon Petr na Ježíšova slova reaguje v devátém verši opět svou typickou impulsivností, z níž je cítit láska k Ježíšovi. Dochází u něj k naprostému obratu a Petr jde až do opačného extrému. Rozhodně nechce být od Ježíše oddělen, naopak chce s ním „mít podíl“ co největší. Ne, že by plně porozuměl, co mu Ježíš sděluje. Spíše bere výrok jednoduše a doslova, jestli to tak je, tak tedy ještě víc, i ruce a hlavu.

Ježíš Petrovu představu taktně koriguje. Nejde přece o nějaké judaistické rituální omývání, u něhož by bylo podstatné množství umytých částí těla. Spásu nepřináší samo obmytí, ale skutečnost, kterou toto obmytí představuje.

Co se týká úvodní části Ježíšova výroku „*Kdo je vykoupán...*“, v publikacích Raymonda E. Browna a George R. Beasleye jsem našel přehled řady výkladů a interpretací různých exegetů. Někteří odkazují na očištění učedníků prostřednictvím Ježíšových slov dle J 15,3 „*Vy jste již čisti pro to slovo, které jsem k vám mluvil.*“ Při této argumentaci zdůrazňují neoddělitelnost Ježíšova „slova“ a jeho „služby“.⁹⁶ Jiní opět odkazují na otce západní církve, kteří v koupeli viděli dřívější formy rituálního očišťování. Například starozákonní očišťování nečistých osob a hříšníků dle předpisů uvedených v knize Numeri⁹⁷ nebo na Janův křest⁹⁸. Je zajímavé, že Francis J. Moloney tuto část výroku ve svém výkladu pomíjí a zmiňuje ji pouze okrajově v poznámkách k textu, a to obecně ve spojení s křtem⁹⁹.

Pro nás je v odpovědi Petrovi důležitější právě ono mytí nohou. Ježíš vykonal tuto službu jako prorocký akt svého nastávajícího ponížení až ke smrti. Jeho spasitelná smrt přinese člověku „podíl s ním“ a očistí člověka od hříchů. V interpretaci některých autorů tato formulace zakládá kající praxi křesťanů v jejich životě po křtu. Dle tohoto mínění evangelista připouští očistu křesťanů, kteří jsou v základu čisti díky křtu, od hříchů, do nichž upadli ve svém křesťanském životě.¹⁰⁰

Desátému verši se v tomto pojednání věnovat nebudeme, protože pro pochopení vztahů Petra a Ježíše postrádá praktický význam.

---

⁹⁶ BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999, s. 234-235

⁹⁷ Num 19,19

⁹⁸ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 567-568

⁹⁹ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 401

¹⁰⁰ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 568

Ve dvanáctém verši se Ježíš učedníků ptá v podstatě řečnickou otázkou „*Chápete, co jsem vám učinil?*“. Sám ví, že nejpodstatnější smysl jeho aktu jim zůstává skrytý a k jeho pochopení se dopracují až po té, co bude oslaven. Jeho otázka však otevírá prostor pro širší etické vysvětlení a praktickou souvislost s životem opravdových Ježíšových učedníků. Nachází se zde přímá narážka na nechápavou otázku Šimona Petra „*Pane, ty mi chceš mýt nohy?*“ Ježíš svým aktem dává učedníkům příklad k následování. Odhlíží od symbolu své sebevydanosti a vytváří zcela nový příklad, který převrací přijaté modely chování¹⁰¹. Etickému rozměru Ježíšova aktu mohli apoštolové porozumět bezprostředně, jakkoli byl radikálně nový a překvapující.

Ježíš utvrzuje učedníky včetně Petra v jejich dosavadním poznání jeho samotného jako Mistra a Pána. Aspoň do té míry, do jaké jsou schopni, jim dává jim nahlédnout svůj akt lásky. Mistr prokázal svým učedníkům službu, kterou občas mohli pro svého mistra udělat velkorysí učedníci; tedy i učedníci musí být připraveni a ochotni si sloužit obdobnými skutky¹⁰². Učedníci mají následovat především Ježíšův příklad pokory a plné vzájemnosti, s nímž vůči nim jednal.

V životě prvotní církve se pak setkáváme s potvrzením této praxe v prvním listu Timotejovi 5,10 kde jsou stanoveny podmínky pro přijetí žen mezi křesťanské vdovy. Taková žena měla být, mimo jiné „*známá dobrými skutky: jestliže vychovala děti, prokazovala věřícím pohostinnost a umývala jim nohy, pomáhala nešťastným a osvědčila se v každém dobrém díle.*“

Patnáctý verš ovšem představuje přesah směrem k budoucímu pochopení Ježíšova sebevydání v lásce. Moloney upozorňuje na užití řeckého výrazu *ὑπόδειγμα*, které se v evangeliích nachází pouze v této větě. V Septuagintě je tento výraz spojen s příkladnou smrtí¹⁰³. Moloney takto chápe kvalitativní posun morálního příkladu k napodobení Ježíšovy vydanosti.¹⁰⁴

Šesnácetý verš zdůrazňuje a prohlubuje chápání verše třináctého. Ježíš je Mistr a Pán, sluha či učedník není větší, stejně jako posel nepředčí toho, kdo jej posílá¹⁰⁵. Smyslem výroku je zřejmě bránit dezinterpretaci Ježíšova příkladu. V tomto kontextu působí i sedmnáctý verš,

---

¹⁰¹ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 398

¹⁰² BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 569

¹⁰³ 2Mak 6,28; 2Mak 6,31; 4Mak 17,23 (apokryf); Sir 44,16

¹⁰⁴ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 398-399

¹⁰⁵ Obdobné formulace najdeme v Mt 10,24-25 a Lk 6,40

blaze těm, kteří vědí co Ježíš vykonal a co jim řekl, a kteří budou jednat ve svém životě stejně jako on.

5. Šimon se ptá po zrádci

Šimon se ptá po zrádci 13,24

24 Na toho[učedníka] se Šimon obrátil a řekl: „Zeptej se, o kom to [Ježíš] mluví!“

5.1. Kontext

Scéna v níž se Šimon, prostřednictvím milovaného učedníka, Ježíše ptá, kdo z apoštolů je jeho zrádcem bezprostředně navazuje na předchozí pasáž o umývání nohou. Je tedy třeba Petrův dotaz analyzovat v užším kontextu Ježíšovy promluvy po tomto aktu. Ježíš uzavírá svou promluvu k učesníkům ve verších 18-20:

18 „Nemluvím o vás o všech. Já vím, které jsem si vyvolil. Ale má se naplnit slovo Písma: Ten, který se mnou jí chléb, zvedl proti mně patu. 19 Říkám vám to již nyní předem, abyste potom, až se to stane, uvěřili, že já jsem to. 20 Amen, amen, provím vám, kdo přijímá toho, koho pošlu, mne přijímá. A kdo přijímá mne, přijímá toho, který mne poslal.“

Ježíš zná ty, které si vyvolil. V sedmém verši odpověděl Petrovi, že později vše pochopí. Petr chtěl mít s Ježíšem podíl, proto radikálně změnil svůj postoj ke službě, kterou Mistr a Pán učedníkům prokázal. Stále sice nechápal její opravdový význam a smysl, ale byl na cestě k pochopení. Ježíš věděl, že jeho cesta k pochopení povede přes trojí zapření. Věděl, že bude fakticky zrazen i od Petra, ovšem ne skrze zlobu a nenávist, ale skrze Petrovu lidskou slabost. Stejně tak věděl, že Jidáš se proti němu neodvolatelně postavil, a že ho zradí z nenávisti. I Jidášovu volbu Ježíš přijal. Přijal jeho zradu, aby se naplnilo slovo Písma¹⁰⁶. O slabosti ostatních apoštolů, kteří se v kritické chvíli rozprchnou věděl také. Přesto si vyvolil právě je, aby se Písmo naplnilo a dopředu jim oznamuje, skrze jakou skutečnost se tak stane. Aby, po předpovězené zradě a Ježíšově oslavení uvěřili, že on je jedinečným zjevením Boha¹⁰⁷.

V této souvislosti nám může již nyní přicházet na mysl budoucí děj po Ježíšově smrti. Petrova zkušenost u prázdného hrobu, setkání se vzkříšeným Ježíšem u Tiberiánského jezera a dialog Ježíše s Petrem v závěru Janova evangelia. To budou zásadní stupně Petrova pochopení, plného uvěření a bezvýhradného následování Ježíše.

---

¹⁰⁶ Ž 41,10

¹⁰⁷ Což dokládá i použitý výraz ἐγώ ειμι v řeckém originále devatenáctého verše.

Dvacátý verš předjímá poslání těchto slabých učedníků, které si Ježíš vyvolil, a kteří budou Ježíšovým láskyplným sebevydáním ve smrti proměněni v apoštoly Syna i Otce.

5.2. Analýza textů

Ježíšova promluva plynule přechází do scény, v níž se Petr ptá po zrádci a zrádce je Ježíšem označen. Jedná se o verše J 13,21-30. Budu se zde zabývat pouze verši 21-26:

21 Když to Ježíš řekl, v hlubokém zármutku dosvědčil: „Amen, amen, pravím vám, jeden z vás mě zradí.“ 22 Učedníci se dívali jeden na druhého v nejistotě, o kom to mluví. 23 Jeden z učedníků, kterého Ježíš miloval, byl u stolu po jeho boku. 24 Na toho se Šimon obrátil a řekl: „Zeptej se, o kom to mluví!“ 25 Ten učedník se naklonil těsně k Ježíšovi a zeptal se: „Pane, kdo to je?“ 26 Ježíš odpověděl: „Je to ten, pro koho omočím tuto skývu chleba a podám mu ji.“ Omočil tedy skývu, vzal ji a dal Jidášovi Iškariotskému, synu Šimonovu.

Verše 27-30 nejsou, pro hodnocení Petrovy zprostředkované interakce s Ježíšem, významné, proto je vynechávám.

Úvod situace je zajímavý tím, že Ježíš, který jasně věděl, že bude zrazen a tuto zradu přijal, byl zarmoucen. Dle originální řecké formulace *Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι*, tedy doslova Ježíš znepokojil/zachvěl v duši. Byl si vědom, že důsledkem zrady bude jeho smrt. Již zde vystupuje obraz kříže a projevuje se v Ježíšových emocích. Svůj výrok uvádí slovy amen, amen, která dosud použil jen dvakrát v promluvě po umývání nohou¹⁰⁸. Stejnou stvrzující formuli použije v samotném závěru třinácté kapitoly při oznámení Petrova zapření. Máme od Ježíše dvojí ujištění, že se tyto věci, Jidášova zrada a Petrovo zapření, opravdu stanou. Zradu Ježíš oznamuje v obecné rovině „*jeden z vás*“.

Sled událostí, ve kterých Ježíš své učedníky znepokojuje, ba šokuje, tedy nekončí. Po té, co jim prokázal službu maximální lásky a stanovil jim příklad absolutní vzájemnosti, oznamuje zradu jednoho z nich, která bude pro Ježíše znamenat smrt. Učedníci to opět nemohou pochopit a jsou tímto oznámením uvedeni do zmatku¹⁰⁹.

---

¹⁰⁸ J 13,16 a J 13,20

¹⁰⁹ V řeckém originálním znění ἀπορούμενοι

Výklad k možnému „zasedacímu pořádku“ u stolu ve večěradle můžeme najít například u Raymonda Browna¹¹⁰. Pro nás je důležitá pouze skutečnost, že Petr zřejmě nebyl v těsné blízkosti Ježíše. V tomto verši se poprvé objevuje učedník, kterého Ježíš miloval, a který se stane Petrovým průvodcem na cestě ke vzkříšenému Ježíši.

Petr spíše nějakým gestem (*νεύει*¹¹¹) upoutal učedníkovu pozornost a ptal se milovaného učedníka, kdo to je, o kom to [Ježíš] říká. Moloney to vidí jako „podřízení“ Petra milovanému učedníku, které se od této chvíle bude objevovat často¹¹². Je možné, ale ne nutné, situaci vnímat takto.

Důvody pro Petrův dotaz na učedníka mohou být různé. Petr mohl předpokládat, že je tato informace milovanému učedníkovi již známa, proto se ho ptal. Nebo chtěl naopak učedníka přimět, aby se Ježíše zeptal za něho. Pokud Petr nebyl v těsné blízkosti Ježíše, nemusel zrovna chtít vykřiknout tento nanejvýš závažný dotaz nahlas. Rovněž uvážíme-li čerstvou Petrovu zkušenost z nedorozumění s Ježíšem při mytí nohou, je pochopitelné, že jeho sebedůvěra byla otřesena. Proto pro svou otázku radši využil milovaného učedníka jako prostředníka.

Milovaný učedník tedy pokládá Ježíšovi za Petra přímou otázku. Ježíš označuje svého zrádce ve vstřícném gestu, když mu podává kousek omočeného chleba. Význam tohoto gesta bývá u exegetů předmětem širší diskuse. Přehled různých názorů můžeme najít například u G. Beasleye¹¹³. F. Moloney¹¹⁴ poukazuje na možný na eucharistický kontext podání omočeného sousta. Naproti tomu R. Brown¹¹⁵ jakýkoli eucharistický kontext odmítá, protože evangelista ustanovení poslední večeře neuvádí. Výraz *τὸ ψωμίον*, sice byl mezi řecky hovořícími křesťany užíván pro eucharistický chléb, nikoli však výhradně pro něj. Z pouhého předpokladu, že se mohlo jednat o eucharistickou hostinu, lze jen ztěží dovozovat, že by Ježíš podal Jidášovi eucharistii.

Můžeme předpokládat, že krátký dialog mezi milovaným učedníkem a Ježíšem neproběhl nahlas tak, aby jej slyšeli i ostatní učedníci. Učedníci totiž nepochopili Ježíšova slova k Jidášovi z dvacátého osmého verše¹¹⁶ „Co chceš učinit, učiň hned.“ Jinak by nepochopení

---

¹¹⁰ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 573

¹¹¹ V řeckém originále: *νεύει οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος πῶς εἶπαι τίς ἄν εἴη περὶ οὗ λέγει.*

¹¹² MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 406

¹¹³ BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999, s. 238-239

¹¹⁴ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 406

¹¹⁵ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 575

¹¹⁶ Tento verš J 13,28 zde již neuvádím.

učedníků nedávalo příliš smysl. Jestli se Petr i ostatní učedníci opravdu jasně dozvěděli odpověď na otázku, kdo je zrádcem, zůstává nejasné.

6. Předpověď Petrova zapření

13,36-38 Svůj život za tebe položím

36 Šimon Petr mu řekl: „Pane, kam odcházíš?“ Ježíš mu odpověděl: „Kam já jdu, tam mne nyní následovat nemůžeš; budeš mne však následovat později.“ 37 Šimon Petr mu řekl: „Pane, proč tě nemohu nyní následovat? Svůj život za Tebe položím.“ 38 Ježíš odpověděl: „Svůj život za mne položíš? Amen, amen, provím tobě: Než kohout zakokrhá, třikrát mne zapřeš.“

6.1. Kontext

Předpověď Petrova zapření je rovněž součástí událostí, které se odehrávaly ve večeradle. Po Jidášově odchodu Ježíš oznamuje svým učedníkům, že byl nyní oslaven a Bůh je oslaven v něm¹¹⁷. Své oslavení zmiňuje poprvé v odpovědi řeckým poutníkům ve dvanácté kapitole: „Přišla hodina, aby byl oslaven Syn člověka“¹¹⁸ Nyní Ježíš říká, že byl oslaven. G. Beasley hodnotí situaci tak, že Jidášovým odchodem jsou všem aktérům dramatu, včetně Ježíše, pevně určeny jejich role. To vlastně předjímá ukřižování jako dokonané již v tomto okamžiku. Ježíšova hodina nezahrnuje pouze utrpení a smrt na kříži. Třicátý první a třicátý druhý verš objasňují, že oslavení syna člověka zahrnuje všechny události od „počátku jeho vyzdvihování na kříž“ Jidášovou zradou až k nebeskému trůnu a k Otci¹¹⁹.

Ježíš ve statosti o učedníky říká: 33 „Dítky, ještě jen krátký čas jsem s vámi. Budete mne hledat, a jako jsem řekl Židům¹²⁰, tak nyní říkám i vám: Kam já odcházím, tam vy přijít nemůžete.“ Ježíšovi učedníci, stejně jako dříve Židé, nedokázali, a snad ani nemohli pochopit kam Ježíš jde, když se vrací k Otci. Tento jeho výrok byl základem dalšího Petrova neporozumění, o co vlastně v těchto nezastavitelných událostech jde.

U vědomí blížícího se odchodu dává Ježíš svým učedníkům přikázání vzájemné lásky a rozvíjí tak odkaz aktu umývání nohou, jenž byl příkladem jeho vrcholné lásky k učedníkům. 34 Nové přikázání vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako já jsem miloval vás, i vy se

---

¹¹⁷ J 13,31

¹¹⁸ J 12,23

¹¹⁹ BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999, s. 246

¹²⁰ J 7,34; J 8,21

milujte navzájem. 35 Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým.

Nové Ježíšovo přikázání je dalším semenem zasetým do srdcí apoštolů, aby v budoucnu dokázali následovat jeho příklad láskyplného sebevydání až na smrt. Budoucím úkolem apoštolů bude zpřítomňovat Ježíšův způsob života a jednání. A tato láska není jen přikázáním, je především darem, který přináší spásu.

6.2. Analýza textů

V tomto kontextu se dostáváme k další interakci Petra s Ježíšem, která ústí do předpovědi Petrova zapření.

36 Šimon Petr mu řekl: „Pane, kam odcházíš?“ Ježíš mu odpověděl: „Kam já jdu, tam mne nyní následovat nemůžeš; budeš mne však následovat později.“ 37 Šimon Petr mu řekl: „Pane, proč tě nemohu nyní následovat? Svůj život za tebe položím.“ 38 Ježíš odpověděl: „Svůj život za mne položíš? Amen, amen, provím tobě: Než kohout zakokrhá, třikrát mne zapřeš.“

Rozhovor Petra s Ježíšem se odehrává dle scénáře, který je nám již známý z dialogu při umývání nohou. Impulzem k němu je opět nesprávné pochopení významu Ježíšových slov.

Petr nereaguje na Ježíšovo přikázání lásky, protože jeho obsah se apoštolům zdál srozumitelný na první poslech. Určitě si neuvědomovali hloubku a skutečný dosah tohoto přikázání, ale určitě s ním byli srozuměni tak, jak ho od Ježíše slyšeli.

Petrova reakce je zaměřena na Ježíšovo sdělení, že nemohou přijít tam, kam odchází on. Tento výrok byl pro Petra provokativní a iritující. Petr přece chtěl mít s Ježíšem „co největší podíl“, jak si pamatujeme z jejich polemiky při umývání nohou. Najednou Petr slyší od Ježíše, že on, ani ostatní, nemohou přijít tam, kam jde on. V Petrově otázce „*Pane, kam odcházíš?*“ cítíme nejen zájem o ono záhadné místo, kam Ježíš jde a kam za ním nemohou, ale i počínající emoční hnutí, které se Petra zmocňuje.

Ježíš na Petrův dotaz reaguje téměř stejně, jako když se jej zeptal „*Pane, ty mi chceš mýt nohy?*“. Nyní (to ještě nechápeš) mne následovat nemůžeš, (pochopíš) budeš mne následovat později. Jak poznamenává F. Moloney, existuje silné napětí mezi „nyní“ v přítomném okamžiku příběhu a „později“, kdy se situace změní. Příběh se pohybuje v „mezičase“, protože už nyní můžeme s jistotou hledět do budoucnosti, kde se nachází řešení tohoto napětí

mezi „nyní“ a „později“, což Ježíš částečně naznačil v devatenáctém verši „Říkám vám to již nyní předem, abyste potom, až se to stane, uvěřili, že já jsem to.“¹²¹

Petr si snad představuje odchod do nebezpečí a fyzického ohrožení, ale Ježíš zde hovoří o návratu k Otci. Z Petrova pohledu je to nějaké nepatřičné omezení jeho lásky a odhodlání být s Ježíšem kdekoli. On přece Ježíše opravdu miluje! Toto jeho (ne)pochopení v něm vyvolá prudkou reakci. Ve svém neporozumění chce Petr Ježíše následovat teď hned! Exegeté se shodují¹²² na tom, že výrokem *Svůj život za tebe položím* se Petr dovolává Ježíšova příkladu dobrého pastýře, který položí svůj život za své ovce¹²³. K tomuto trefně poznamenává F. Vouga, že „Petr si plete role. Ne on má dát svůj život za Ježíše, nýbrž naopak: Ježíš se vrací k Otci pro spásu svých učedníků¹²⁴. Petr pochopil ohlášení odchodu Ježíše dvojrozměrným způsobem, a Ježíšovo „ještě ne“ odhaluje transcendentní povahu daru, jímž Ježíš učinil svůj život“¹²⁵

Odhlédneme-li od skutečnosti, že Petr nemohl Ježíše následovat k Otci, nemuseli bychom pochybovat o Petrově skutečném odhodlání obětovat pro něj svůj život. Petr tomu v dané chvíli pevně věřil, byl si jist. Jeho odhodlání se dokonce projeví v bojovném gestu při Ježíšově zatčení v Getsemanské zahradě. Přes veškeré Petrovo přesvědčení se události vyvíjely zcela jinak. Petrovi bylo dáno projít si nejstrašnější hlubinou vlastní lidské slabosti, když svého Mistra a Pána zapřel. Ježíšovou láskou mu také bylo dáno z této hlubiny vystoupit, aby mohl skutečně porozumět, kým Ježíš je a plně ho následovat. Tímto ovšem předbílám událostem.

Na Petrovo sebevědomé, až pyšné prohlášení Ježíš reaguje zopakováním Petrova výroku v podobě otázky: 38, „*Svůj život za mne položíš? Amen, amen, provím tobě: Než kohout zakokrhá, třikrát mne zapřeš.*“ Osobně cítím z Ježíšových slov velkou dávku ironie. Ne ovšem ironii posměšnou, ale spíš útrpnou. Ježíš Petra zná a ví, že ho Petr miluje. Také ví, že si Petr vůbec neuvědomuje, co říká, jakkoli je o tom sám vnitřně přesvědčen.

Ježíš uvede Petra do nepříjemné reality, která má nastat, dvojím amen a vysloví proroctví o Petrově zapření. Petr se v příběhu dále objeví až v osmnácté kapitole Janova evangelia při Ježíšově dramatickém zatčení a dále pak při nešťastném naplnění Ježíšova proroctví.

---

¹²¹ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 409

¹²² Tamtéž s. 409 + BROWN s. 315-316 + BEASLEY-MURRAY s. 248

¹²³ J 10,11.15.17

¹²⁴ J 14,1-4

¹²⁵ VOUGA, François. *Teologie Nového zákona*. Jihlava: Mlýn, 2009, s. 233

7. Zatčení v Getsemanech

18,10-11 Šimon brání Ježíše

10 Šimon Petr vytasil meč, který měl u sebe, zasáhl jednoho veleknězova sluhu a uťal mu ucho. Ten sluha se jmenoval Malchos. 11 Ježíš řekl Petrovi: „Schovej ten meč do pochvy! Což nemám pít kalich, který mi dal Otec?“

7.1. Širší kontext

U evangelisty Jana navazují události v Getsemanské zahradě na obsáhlý poslední diskurz¹²⁶, jehož část jsme rozebírali, a na Ježíšovu závěrečnou modlitbu za učedníky. Proto postoupíme v janovské chronologii dále a vytvoříme přehled témat, kterým se Ježíš v posledním diskurzu po Jidášově odchodu věnoval. Jak s nimi, podle Jana, své učedníky seznamoval, a jak za své učedníky modlil. Pro tento účel z části využiji tematické členění dle F. Moloneye¹²⁷.

Po proroctví o Petrově trojím zapření Ježíš s učedníky otevřeně hovoří o svém odchodu k Otci¹²⁸ a povzbuzuje otřesené apoštoly v jejich víře. Klíčová sdělení jsou následující:

1. Ježíš odchází připravit apoštolům místo v domě svého Otce¹²⁹,
2. Ježíšova sebeidentifikace s cestou k Otci „*Já jsem cesta, pravda a život.*¹³⁰“,
3. Vzájemná perichoreze Otce a Syna „*Já jsem v Otci a Otec je ve mně*¹³¹“,
4. Příslib vyslyšení prosb „*Za cokoli budete prosit ve jménu mém, učiním to*“¹³².

Z apoštolů v této části diskurzu vystupují aktivně Tomáš s dotazem na cestu k Otci a Filip, který chce, aby Ježíš apoštolům Otce ukázal. Právě v reakci na jejich dotazy sděluje Ježíš apoštolům o sobě zásadní pravdy.

5. následuje seznámení apoštolů s plody pravdy a lásky¹³³ (příchod Přímluvce/Utěšitele, společenství se Synem i Otcem), 6. Opětovné povzbuzení víry apoštolů a výzva k radosti z návratu Syna k Otci¹³⁴.

---

¹²⁶ J 13,1-17,26

¹²⁷ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 414 - 500

¹²⁸ J 14,1-31

¹²⁹ J 14,2-3

¹³⁰ J 14,4-5

¹³¹ J 14,7-11

¹³² J 14,12-14

¹³³ J 14,15-24

¹³⁴ J 14,25-31

Dalším tematickým blokem je patnáctá kapitola a první tři verše šestnácté kapitoly¹³⁵. Tento blok zahrnuje dvě hlavní oblasti Ježíšových sdělení. První oblastí je potřeba apoštolů zůstat v Ježíši a v jeho lásce. Tato nezbytnost je podána formou podobenství o vinném kmeni a ratolestech s klíčovým sdělením v pátém verši „*Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese hojné ovoce; neboť beze mne nemůžete činit nic.*“¹³⁶

Druhou oblastí je opakované přikázání lásky a varování apoštolů před nenávistí světa. Klíčová sdělení jsou 1. Následování Ježíšovy lásky až k sebeobětování „*abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás*“¹³⁷. 2. Nenávist světa jde nejprve proti Ježíšovi, pak proti těm, kdo jsou jeho „*Nenávidí-li vás svět, vězte, že mne nenáviděl dříve než vás*“¹³⁸. „Svět“ odmítl Ježíšovo zvěstování Boha a Mesiáše si představuje docela jinak. Jeho nenávist vede k ukřižování Ježíše a povede i k pronásledování a smrti jeho následovníků. 3. Tragický omyl nenávisti světa „*Kdo nenávidí mne, nenávidí i mého Otce.*“¹³⁹ Nenávist k Ježíšovi a k jeho zvěstování Otce vede k popření Boha. 4. Tato nenávist dosáhne až zvrácených forem „*Přichází hodina, že ten, kdo vás zabije, bude se domnívat, že tím uctívá Boha.*“¹⁴⁰ Důsledkem je záměna praktického popření Boha za jeho uctívání.

V rekapitulaci širšího kontextu jsme se dostali až do šestnácté kapitoly Janova evangelia, v níž je dále rozpracován Ježíšův odchod k Otci¹⁴¹. Klíčová sdělení tohoto oddílu jsou spojena s pozitivními a negativními důsledky Ježíšova odchodu pro učedníky, tak jak je prezentuje Ježíš. 1. Rozvinutí tématu příchodu Přímluvce/Utěšitele „*Odejdu-li, pošlu ho k vám. On přijde a ukáže světu, v čem je hřích, spravedlnost a soud... Jakmile však přijde on, Duch pravdy, uvede vás do veškeré pravdy...*“¹⁴² 2. Zármutek vs. radost učedníků „*Zanedlouho mě již nespátříte a zanedlouho mě opět uzříte. Amen, amen, provím vám, vy budete plakat a naříkat, ale svět se bude radovat; budete se rmoutit, ale váš zármutek se promění v radost.*“¹⁴³ Ježíšova předpověď událostí blížící se smrti a události nadcházejícího vzkříšení. 3. Opakovaný příslib vyslyšení prosb „*Amen, amen, provím vám, budete-li o něco prosit Otce ve jménu mém, dá vám to. Až dosud jste o nic neprosili v mém jménu. Proste a dostanete, aby vaše radost byla plná.*“¹⁴⁴ Ježíš vyzývá učedníky k participaci na Božím plánu a ke spolupráci s Přímluvcem,

---

¹³⁵ J 15,1-16,3

¹³⁶ J 15,5

¹³⁷ J 15,12

¹³⁸ J 15,18

¹³⁹ J 15,25

¹⁴⁰ J 16,2

¹⁴¹ J 16,5-33

¹⁴² J 16,7-8.13

¹⁴³ J 16,16.20

¹⁴⁴ J 16 23-24

který učedníkům bude poslán. 4. Otevřené oznámení odchodu „*Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět, teď svět opouštím a navracím se k Otci.*¹⁴⁵“ 5. Předpověď útěku učedníků „*Teď věříte? Hle přichází hodina, a již je zde, kdy se rozprchnete... a mne necháte samotného. Ale nejsem sám, neboť Otec je se mnou.*¹⁴⁶“ 6. Příslib pokoje a povzbuzení „*To jsem vám pověděl, abyste našli ve mně pokoj. Ve světě máte soužení. Ale vschopte se, já jsem přemohl svět.*¹⁴⁷“ Ježíš zde ubezpečuje učedníky, že ani jejich selhání v Ježíšově hodině je nepřipraví o pokoj, který jim dává a povzbuzuje je předpovědi svého vzkříšení (jakoby se již naplnilo).

Před vstupem do Getsemanské zahrady nás ještě čeká stručné připomenutí Ježíšovy velekněžské modlitby, která je náplní sedmnácté kapitoly Janova evangelia¹⁴⁸.

Ježíšova závěrečná modlitba se z velké části dotýká jeho učedníků, kteří jí naslouchají. Je plně aktem Ježíšovým a evangelista se o případných reakcích učedníků nijak nezmiňuje. Modlitba působí jako koruna všech Ježíšových poselství v Janově evangeliu.

Hlavním tématem úvodních osmi veršů je oslavení Syna i Otce a retrospektivou Ježíšova zjevitelského působení. Ve vztahu k učedníkům jsou zásadní sedmý a osmý verš „*Nyní poznali, že všechno, co jsi mi dal*¹⁴⁹, *je od tebe; neboť slova, která jsi mi svěřil, dal jsem jim a oni je přijali. Vpravdě uvěřili, že jsem od tebe vyšel a uvěřili, že ty jsi mě poslal.*“

Následující oddíl veršů 9-19 je plně zaměřen na Ježíšovu prosbu za učedníky, kteří jsou ve světě, aby je Otec zachoval ve svém jménu, aby se stal otcem, zachoval je v bezpečí, chránil je před nenávisť světa a posvětil je pravdou. Pro učedníky Ježíš používá zásadní charakteristiku v šestnáctém verši „*Nejsou ze světa, jako ani já nejsem ze světa.*“ Zde je patrná podstatná příslušnost učedníků k Ježíšovi a tím i k jeho Otci¹⁵⁰.

V posledním oddílu veršů 20-26 se Ježíšova prosba dále rozšiřuje na ty, kteří v Ježíše uvěří skrze misijní činnost apoštolů. Prosba o dokonalost všeobecné, vzájemné jednoty a o podíl na Ježíšově slávě tak dostává hluboce eklesiastický charakter. Ježíš končí svou modlitbu dvacátým šestým veršem, který otevírá perspektivu nekončícího poznávání Boha a sdílení vzájemné lásky s těmi, kdo v Ježíše uvěří „*Dal jsem jim poznat tvé jméno a ještě dám poznat, aby v nich byla láska, kterou máš ke mně, a já abych byl v nich.*“

---

¹⁴⁵ J 16,28

¹⁴⁶ J 16,31-32

¹⁴⁷ J 16,33

¹⁴⁸ J 17,1-25

¹⁴⁹ Život věčný – srov. J 17,2

¹⁵⁰ Ve verši J 17,9 Ježíš Otcí o učednících říká „...jsou tvoji.“ a v 17,11 „...Otče svatý, zachovej je ve svém jménu... nechť jsou jedno jako my.“

7.2. Užší kontext

Nyní se již dostáváme k dramatickým událostem ježíšova zatčení v Getsemanské zahradě a následně jeho odsouzení. Podívejme se na okolnosti, za kterých vystoupil apoštol Petr na obranu Ježíše před zatčením.

Podle evangelistova líčení v osmnácté kapitole, vstoupil Ježíš se svými učedníky do zahrady, která byla za potokem Kidron. Místo znal i Jidáš.

3 Jidáš vzal s sebou oddíl vojáků, k tomu stráž od velekněží a farizeů a přišli tam s pochodněmi, lucernami a zbraněmi.

Informace v této větě je velmi zajímavá. Evangelista ukazuje, že proti Ježíšovi se postavil „celý svět“. Tedy, že na jeho zatčení spolupracovali pohanští římsí vojáci s židovskými strážci. Společně pak vystupují jako mocnosti tmy, které se spojily proti Ježíšovi, světlu světa¹⁵¹. Doslova se praví, že Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἐκ τῶν Φαρισαίων ὑπηρέτας. Na čtenáře to dělá dojem, jako by Jidáš jednal z vlastní autority a jako velitel, když „vzal“ římský oddíl a stráž od velekněží a farizeů. Jidáš určitě z vlastní autority nejednal, ani mu vojáci a stráž nebyli přiděleni. Spíše on byl přidělen k vybrané skupině chrámových strážců a případně římských vojáků, kteří měli na starost ochranu římské svrchovanosti nad Jeruzalémem před vzbuřenci. Tyto ozbrojence pak dovedl do Getsemanské zahrady, aby Ježíše zatkli. Navíc výraz σπεῖρα může označovat oddíl vojáků o velikosti manipulu, v Ježíšově době 200 mužů. Vyslání takto silného oddílu římského vojska k zatčení Ježíše je krajně nepravděpodobné.

*4 Ježíš, který věděl všecko, co ho má potkat, vyšel a řekl jim: “Koho hledáte?”
5 Odpověděli mu: “Ježíše Nazaretského.” Řekl jim: “To jsem já¹⁵².” Stál tam s nimi i Jidáš, který ho zradil. 6 Jakmile řekl ‘to jsem já’, couvli a padli na zem. 7 Opět se jich otázal: “Koho hledáte?” A oni řekli: “Ježíše Nazaretského.”*

Ježíš věděl všechno, co ho má potkat, znal svou hodinu oslavení, která, podle Božího plánu nastala. Evangelista Jan představuje Ježíše jako pána situace. V jeho podání je aktivita na straně Ježíše, on sám se ptá ozbrojenců “Koho hledáte?” Jidáš je odsunut pouze do pozice pasivně přihlížejícího zrádce¹⁵³.

---

¹⁵¹ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 503

¹⁵² V originálním znění je použit výraz ἐγώ εἰμι, já jsem.

¹⁵³ Na rozdíl od synoptických evangelií, v nichž Jidáš hraje aktivní roli a identifikuje Ježíše políbením. Srov. Mt 26,49; Mk 14,45; Lk 22,47

Ježíš odpovídá na dotaz ozbrojenců ἐγώ εἰμι, tedy sebezjevitelskou formulací “Já jsem”. Čeští ekumeničtí překladatelé dalo přednost civilní formulaci prosté sebeidentifikace osoby “to jsem já”. Domnívám se, že je tím poněkud zastřena skutečná váha a smysl Ježíšova výroku a potlačena Boží přítomnost v dané situaci. Podle mého názoru to jasně ilustruje šestý verš v originálním znění: *ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς· ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσαν χαμαί.* / Jakmile řekl ‘Já jsem’ ustoupili vzad a padli na zem.

Ježíšova formulace ‘Já jsem’ mohla dosti vyděsit židovské strážce a způsobit jejich zakolísání. Vzpomeňme jen na selhání stráže při pokusu zatknout Ježíše v chrámě o svátcích stánků, jak líčí evangelista Jan v sedmé kapitole: *Farizeové se doslechli, že se to v zástupu o něm říká, a tak společně s velekněžími poslali chrámovou stráž, aby ho zatkli... Někteří z nich ho chtěli zadržet; ale nikdo na něj nevztáhl ruku. Chrámová stráž se vrátila k velekněžím a farizeům, a ti se jich ptali: „Proč jste ho nepřivedli?“ Oni odpověděli: „Nikdo nikdy takto nemluvil!“¹⁵⁴*

Jak jsem zmínil již výše, Ježíš zde vystupuje jako ten, který má situaci pod kontrolou, jak vyplývá i z dalšího kontextu. Je to síla Boží přítomnosti a Synovství, která podlamuje nohy zástupu ozbrojenců. Ve Starém i Novém Zákoně můžeme najít další příklady podobných situací¹⁵⁵.

*8 Ježíš odpověděl: “Řekl jsem vám, že jsem to já. Hledáte-li mne, nechte ostatní odejít.”
9 Tak se mělo naplnit slovo, které řekl: ‘Z těch, které jsi mi dal, neztratil jsem ani jednoho.’*

Ježíšova autorita zde opět hraje primární roli. Ježíš “dovoluje”, aby ho zatkli, pokud jeho učedníky nechají odejít. On je dobrý pastýř, který položí svůj život za své ovce¹⁵⁶.

Dobrovolným sebevydáním a ochranou učedníků Ježíš dokládá, že žádná moc proti němu nic nezmůže, pokud to sám nebude chtít¹⁵⁷.

---

¹⁵⁴ J 7,32.44-46

¹⁵⁵ Ez 1,28; Dan 10,9; Sk 9:4; Zj 1,17

¹⁵⁶ J 10,11.15.28

¹⁵⁷ PORSCH, Felix. *Evangelium sv. Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. Malý stuttgartský komentář, s.178

7.3. Analýza textů

18,10-11 Šimon vytasil meč

10 Šimon Petr vytasil meč, který měl u sebe, zasáhl jednoho veleknězova sluhu a uřal mu ucho. Ten sluha se jmenoval Malchos. 11 Ježíš řekl Petrovi: „Schovej ten meč do pochvy! Což nemám pít kalich, který mi dal Otec?“

Do aktu Ježíšovy svrchovanosti v této chvíli zasahuje apoštol Petr. V dramatické situaci zatčení se znovu projeví Petrova výbušná povaha. Petr není z těch, kteří by chtěli odcházet a nechat Ježíše napospas těm, kteří ho chtějí zabít. Petr Ježíše miloval a stále nechápal v čem vlastně má spočívat Ježíšova oběť a jeho oslavení. Samozřejmě je otázkou, zda to kdokoli z jeho učedníků vůbec mohl lidsky pochopit.

Petr tedy vystoupil na obranu Ježíše a pokusil se násilím zvrátit běh událostí. Chtěl impulzivně naplnit svůj výrok *“Svůj život za tebe položím.”*¹⁵⁸ Chtěl bych zdůraznit, že z celkového charakteru Petrovy osobnosti, tak jak nám ji líčí Janovo evangelium, plyne, že motivem Petrova jednání byla láska k Ježíši Kristu. Petr nechápal, ale miloval! A když miloval, tak jednal podle toho, jak byl jako člověk zrovna schopen. Chtěl Ježíše zachránit za každou cenu a opravdu mu nedocházelo, že se paradoxně staví proti Božímú plánu a v důsledku proti Ježíšovi.

Z psychologického hlediska se jeví Petrovo jednání jako akt zoufalství. Napadením služebníka přerušuje dialog Ježíše s jeho uchvatiteli. Lze předpokládat, že ozbrojenců, kteří přišli Ježíše zatknout byla přesila, takže ani Petrova síla ani síla všech ostatních učedníků by nebyla schopna v zápase s nimi obstát¹⁵⁹. Z reálného hlediska neměl Petr žádnou šanci, přes to byl odhodlán k boji.

Jak dokládají i synoptiční evangelisté, Ježíšovi učedníci byli ozbrojeni¹⁶⁰. Evangelista Jan je však jediný, který uvádí jména aktérů konfliktu. Ačkoli u ostatních evangelistů nemáme ve stejné situaci jmenovaného apoštola Petra, lze předpokládat, že janovská tradice identifikovala Petra správně¹⁶¹.

Petr vytasil meč, v originálním znění označovaný jako μάχαιρα. Pravděpodobně se jednalo o kratší, jednostranně broušenou sečnou zbraň, kterou bychom mohli přirovnat k dnešní mačetě (typem ostří, tvarem čepele i účelem využití). Tento předpoklad podporuje i

---

¹⁵⁸ J 13,37

¹⁵⁹ A nemusíme v to ani počítat ani sílu vojenského oddílu o 200 mužích, označovaného pojmem σπειρα.

¹⁶⁰ Srov. Lk 22,38

¹⁶¹ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 812

neočekávanost Petrovy akce. Petr měl tedy krátkou zbraň ukrytou ve splývavém oděvu, náhle ji vytasil a použil. Způsob použití zbraně je také typický. Petr svého protivníka nebodl, ale ťal. To snižuje pravděpodobnost využití meče typu římského gladiusu¹⁶² či řeckého xiphosu¹⁶³. Kromě jiného způsobu použití byly tyto typy mečů rozměrnější, tudíž méně vhodné pro skryté nošení, byly také drahé a běžnému člověku těžko dostupné.

Zajímavý je také způsob napadení protivníka. Petr útočil na klíčovou vitální zónu, na hlavu. Je tedy zřejmé, že chtěl protivníka zabít. V afektu nejspíše zaútočil na protivníka, který mu stál nejbližší a utal mu ucho¹⁶⁴. Originální znění nám říká, že Petr *ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίριον τὸ δεξιόν*, utal mu ucho, to pravé. Specifikaci useknutého ucha dokládá ještě Lukášovo evangelium¹⁶⁵. Je zajímavé, že ekumenický překlad toto v Janově evangeliu pomíjí. Někteří exegeté se domnívají, že Petr si záměrně vybral pravý orgán, který byl, dle tehdejších odškodňovacích zvyklostí hodnotnější. Tím prý zdůraznil svůj odpor proti represivní autoritě¹⁶⁶.

To je, dle mého názoru, příliš komplikované vysvětlení. Pokud vyhodnotíme situaci z praktického hlediska, docházíme k tomu, že Petr se impulzivně ohnal po nejsnazším cíli, aniž by předem dával svému konání jakýkoli symbolický význam. Každopádně skutečnost, že se mělo jednat o pravé ucho, nám může o Petrovi prozradit více. Skutečnost, že Petr zaútočil sečným pohybem na pravou stranu protivníkovy hlavy svědčí o tom, že byl levák a zbraň držel v levé ruce. Přirozeně předpokládáme, že protivníci k sobě stáli v konfliktní situaci čelem. Pokud by Petr útočil se zbraní v pravé ruce a přesto by utal druhému pravé ucho, znamenalo by to, že by ten druhý byl k Petrovi otočen zády¹⁶⁷. V takovém případě by se jednalo o těžko ospravedlnitelnou zákeřnost ze strany útočníka.

Evangelistovo konstatování, že napadený sluha velekněze se jmenoval Malchos, je marginální a není třeba jí věnovat v této práci pozornost.

Ježíš opět se svrchovanou autoritou poroučí Petrovi, aby zanechal násilí. Ježíš chce konat vůli svého Otce a sám sebe vydává dobrovolně. Z Ježíšova výroku je cítit maximální vážnost, s níž chtěl Petrovi sdělit, aby mu nebránil v naplnění Otcovy vůle.

---

¹⁶² Gladius byl primárně bodnou zbraní.

¹⁶³ Xiphos (ξίφος) byl zbraní bodno-sečnou.

¹⁶⁴ Buď Petr mířil špatně, nebo se dopadající zbraň smekla po nějakém typu ochranné pokrývky hlavy, kterou měl napadený na hlavě.

¹⁶⁵ Lk 22,50

¹⁶⁶ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 812

¹⁶⁷ Srov. tamtéž

Petr je Ježíšem okřiknut v situaci, kdy si myslí, že se sám obětuje pro Ježíše. Přes všechno Ježíšovo objasňování své hodiny oslavení, Petr nepochopil správně. Nejspíše v něm byla stále zakořeněna představa, že všechno bude jinak, že se Ježíš stane triumfujícím královským mesiášem. Vždyť Ježíše v Jeruzalémě přivítali jako krále! Vždyť byli svědky tolika jeho mocných činů. Proč by se neměla opakovat situace, kdy se Ježíše jeho protivníci nedokázali zmocnit? O tom, že takto nemusel uvažovat jen Petr, nemusíme příliš pochybovat. Tyto úvahy jistě napadaly i další učedníky, kteří měli blízko k zélótským¹⁶⁸ idejím.

O tom, že podobné představy mezi Ježíšovými učedníky byly, svědčí i žádost matky Jakuba a Jana, synů Zebedeových v Matoušově evangeliu: *On jí řekl: „Co chceš?“ Řekla: „Ustanov, aby tito dva moji synové měli místo jeden po tvé pravici a druhý po tvé levici ve tvém království.”*¹⁶⁹ A ostatní učedníci se na Jakuba a Jana hněvali¹⁷⁰, protože by také chtěli zastávat nějaké „ministerské posty“. Pilát uvažoval zrovna tak, když se Ježíše ptal: *„Ty jsi král židovský?”*¹⁷¹ A Ježíš Pilátovi objasňuje charakter svého království, které on, jako pozemský vladař, nedokáže pochopit. *Ježíš řekl: „Moje království není z tohoto světa. Kdyby mé království bylo z tohoto světa, moji služebníci by bojovali, abych nebyl vydán Židům; mé království však není odtud.”*¹⁷²

Přesto že Petr jednal se zbraní v ruce jako vzbouřenec, vyvázl z místa konfliktu, díky Ježíšově svrchovanosti, bez fyzické úhony. Tak jako i ostatní učedníci. Každopádně jeho vnitřní svět se událostí Ježíšova zatčení zcela hroutí. Petr musel být psychicky zcela na dně.

---

¹⁶⁸ DOUGLAS, J.D. *Nový biblický slovník*. Praha: Návrat domů, 1996, s 1142

¹⁶⁹ Mt 20,21

¹⁷⁰ Mt 20,24

¹⁷¹ J 18,33

¹⁷² J 18,36

8. Petrovo zapření

18,15-18; 25-27 Petrovo zapření

15 Za Ježíšem šel Šimon Petr a jiný učedník. Ten učedník byl znám veleknězi a vešel s Ježíšem do nádvoří veleknězova domu. 16 Petr zůstal venku před vraty. Ten druhý učedník, který byl znám veleknězi, vyšel, promluvil s vrátnou a zavedl Petra dovnitř. 17 Tu řekla služka vrátná Petrovi: „Nepatříš i ty k učedníkům toho člověka?“ On řekl: „Nepatřím.“ 18 Poněvadž bylo chladno, udělali si sluhové a strážci oheň a stáli kolem něho, aby se ohřáli. I Petr stál s nimi a ohříval se...

25 Šimon Petr stál ještě u ohně a ohříval se. Řekli mu: „Nejsi i ty z jeho učedníků?“ On to zapřel: „Nejsem.“ 26 Jeden z veleknězových sluhů, příbuzný toho, jemuž Petr uťal ucho, řekl: „Což jsem tě s ním neviděl v zahradě?“ 27 Petr opět zapřel; a v tom zakokrhal kohout.

8.1. Analýza textů

Tato pasáž se věnuje událostem bezprostředně po Ježíšově zatčení proto je zbytečné rozvádět její kontext, protože je nedílnou součástí celého příběhu. Proto přejdeme rovnou k analýze textů.

Pasáž navazuje na verše 12-14, které stručně popisují eskortu Ježíše s Getsemanské zahrady k Annášovi, tchánovi velekněze Kaifáše. Evangelista konstatuje, že Šimon Petr a jiný učedník „šel za Ježíšem“. Synoptici uvádějí, že *Petr šel zpovzdálí...*¹⁷³. Skutečně lze předpokládat, že po ozbrojeném incidentu v Getsemanské zahradě, při němž Petr, s podivem, nebyl zatčen, se držel opodál.

U Jana je Šimon Petr doprovázen jiným učedníkem, ačkoli u synoptiků jde za Ježíšem sám. Exegeté u této postavy poskytují širokou škálu výkladů¹⁷⁴, kým z dvanácti či z širšího okruhu učedníků by jiný učedník mohl být. Ve středu našeho zájmu je apoštol Petr, proto se přidržím běžného výkladu, že jiný učedník je totožný s učedníkem, kterého Ježíš miloval, a který se na Petrovu výzvu ptal Ježíše na označení zrádce¹⁷⁵.

Každopádně u Jana hraje tento učedník důležitou roli zprostředkovatele, proto je vhodné, abychom si povšimli zajímavých informací, které o něm evangelista uvádí.

---

¹⁷³ Mt 26,58; Mk 14,54; Lk 22,54

¹⁷⁴ Srov. BEASLLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999, s. 324 a BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 822

¹⁷⁵ J 13,24

1. Učedník byl znám veleknězi (*ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ*), tato úroveň známosti nejspíš neznamenala nějaký bližší vztah či snad přátelství, ale zřejmě to pro něj a jeho služebnictvo nebyl úplně cizí člověk. Každopádně se domnívám, že je to poněkud zvláštní postavení. Pokud byl Ježíšovým milovaným učedníkem, muselo to o něm být veřejně známo. Proto je zvláštní, že mohl být do Annášova domu bez problémů vpuštěn a zprostředkovat vstup i Petrovi. Navíc vrátná se tázala pouze Petra, zda nepatří k “učedníkům toho člověka”.
2. Pokud to byl opravdu Jan, syn Zebedeův, pak by jeho známost mezi obyvateli veleknězova domu byla dosti neobvyklá. Jan, stejně jako ostatní učedníci, byl rybářem a rozhodně nepatřil k elitním vrstvám. Nebyl snad z chudé vrstvy obyvatel, vždyť Marek uvádí, že Zebedeus a jeho synové zaměstnávali pomocníky¹⁷⁶, které museli za jejich práci odměňovat. Každopádně známost galilejského rybáře s osazenstvem veleknězova domu je zajímavá..

Po intervenci u vrátné přivádí druhý učedník Petra dovnitř na nádvoří veleknězova domu¹⁷⁷. V podání symoptiků se Petr do nádvoří domu dostal bez jakýchkoli překážek. Jako by zde evangelista Jan chtěl posunout do popředí Petrovu nedostatečnost a skutečnost, že Petr potřebuje pomocníka a zprostředkovatele, jak se s tím ještě setkáme i v rozboru dalších pasáží. Každopádně po uvedení Petra do nádvoří domu druhý učedník ze scény mizí a evangelista se o něm v souvislosti s Ježíšovým výsledkem a Petrovým zapřením více nezmiňuje. To je zajímavé i z toho důvodu, že právě při vstupu do nádvoří Petr zapírá vrátné svou příslušnost k Ježíšovým učedníkům, a druhý učedník tedy musel být svědkem Petrova zapření.

Petr s druhým učedníkem měli vstoupit na nádvoří veleknězova domu, ačkoli byl Ježíš nejdřív veden k Annášovi. Tento popis je poněkud nejasný a někteří exegeté jej spekulativně vysvětlují tak, že Annáš a velekněz Kaifáš obývali různá křídla jednoho paláce¹⁷⁸ Evangelista dále označuje jako velekněze i Annáše, který byl tchánem úřadujícího velekněze Kaifáše. Jistě jde o zajímavou problematiku, pro nás je však podstatné, co se odehrávalo při Petrově vstupu do domu.

Všichni evangelisté se shodují na tom, že Petr poprvé zapřel svou příslušnost k učedníkům před ženou. Synoptici uvádějí, že to byla služebná, pouze Jan uvádí, že to byla

¹⁷⁶ Mk 1,19-20

¹⁷⁷ Či spíše paláce? V originále verše J 18,15 je uvedeno ... *εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως*, ne jako např. u Lukáše 22,54 ... *εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιερέως*

¹⁷⁸ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 823

vrátná (*ἡ παιδίσκη ἢ θυρωρός*). Samotný fakt, že by ženě byla svěřena úloha vrátné velebněžova paláce, a že by tuto službu vykonávala i v noci, kdy ostraha musela být ještě náročnější než ve dne, je dost neobvyklý. Raymond Brown uvádí, že se může jednat o snahu harmonizovat první Petrovo zapření se synoptiky a proto je uvedena jako vrátná žena¹⁷⁹.

Petr jí odpovídá „nepatřím“, v originále *οὐκ εἰμί*, tedy nejsem. Zapírá tedy své učednictví protikladem slov, kterými Ježíš zjevoval svou identitu těm, kdo jej přišli do Getsemanské zahrady zatknout. Ježíš říká *ἐγὼ εἰμι*¹⁸⁰. Pokud si to uvědomíme, vyznívá tento protiklad velmi silně. Protiklad Ježíšova a Petrova konání pokračuje, jak uvidíme dále.

Scéna, kdy se Petr ohřívá se sluhy a strážci u ohně je jakousi paralelou k událostem v Getsemanské zahradě. Tam stál po boku strážců (*ὑπηρέται*) Jidáš. Nyní se vedle nich postavil i Petr. Francis Moloney konstatuje, že Petr se přidává k Jidášovi a vzdaluje se od světla světa do temnoty¹⁸¹, což je, dle mého názoru, dosti mezní interpretace. Zatím, co se Petr hřál u ohně, Ježíš stál před Annášem, který *se dotazoval Ježíše na jeho učedníky a na jeho učení* (v.19).

Šimon stál ještě u ohně...(v.25) Evangelista Jan rozdělil trojí Petrovo zapření do časového úseku, v němž probíhal Ježíšův výslech u Annáše. Do protikladu je tak postaveno zcela otevřené a přímé vystupování Ježíše vůči Annášovi a strážci, který Ježíše za jeho otevřenost udeřil¹⁸², a Petrova zapírání vůči sluhům a strážcům okolo ohně. Raymond Brown podotýká, že z lidského hlediska nebyl Ježíš nikdy více opuštěn a osamocen, než když Petr třikrát řekl, že není jeho učedník¹⁸³.

Evangelista zde dokonce nechává vystupovat i příbuzného onoho služebníka, kterého měl Petr zranit během potyčky v Getsemanské zahradě. Z obvinění příbuzného, který navíc měl být svědkem scény v Getsemanech, by se Petr asi jen těžko „vykroutil“. Autor zde nejspíš chtěl zdůraznit závažnost situace a opravdovost Petrova zapření.

Podle mne bylo Petrovo zapření důsledkem čistě lidského strachu. Petr Ježíše miluje, proč by jinak za ním chodil do paláce plného strážů a velebněžových skužebníků? Projevil svou statečnost v Getsemanské zahradě, kde chtěl Ježíše bránit proti přesile. Po Ježíšově zatčení jeho statečnost vystřídal ochromující strach. Ale přesto ho láska vede za zatčeným

---

¹⁷⁹ Tamtéž s. 824

¹⁸⁰ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 506

¹⁸¹ Tamtéž s. 507

¹⁸² Srov. J 18,19-24

¹⁸³ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 842

Ježíšem do paláce plného nepřátel. Když je konfrontován s těmi, kteří se ho ptají na jeho učednictví, nemluví z Petra láska, ale jeho strach.

Velmi zajímavé je, že evangelista nechává Petra zapírat stroze a bez emocí. Přitom synoptici, zejména Matouš a Marek, líčí třetí zapření jako emočně velmi vyhocené. Stejně jako Petrovu reakci na hlas kohouta, kdy si svou zradu Ježíše plně uvědomil¹⁸⁴. Evangelista Jan zakokrháním kohouta scénu zrady uzavřel a reakci ponechal na fantazii čtenáře. Trojí zapření je nakonec odčiněno a usmířeno trojím vyznáním Petrovy lásky¹⁸⁵, o které Ježíš věděl, a kterou se také budeme později zabývat.

9. U hrobu

20,2-10 Šimon Petr v prázdném hrobě

2 [Marie Magdalská] Běžela k Šimonu Petrovi a k tomu učedníkovi, kterého Ježíš miloval, a řekla jim: „Vzali Pána z hrobu, a nevíme, kam ho položili.“ 3 Petr a ten druhý učedník vstali a šli k hrobu. 4 Oba dva běželi, ale ten druhý učedník předběhl Petra a byl u hrobu první. 5 Sehnul se a viděl tam ležet lněná plátna, ale dovnitř nevěšel. 6 Po něm přišel Šimon Petr a vešel do hrobu. Uviděl tam lněná plátna, 7 ale šátek, jímž ovázali Ježíšovu hlavu, neležel mezi plátny, nýbrž byl svinut na jiném místě. 8 Potom vešel dovnitř i ten druhý učedník, který přišel k hrobu dřív; spatřil vše a uvěřil. 9 Dosud totiž nevěděli, že podle Písma musí vstát z mrtvých. 10 Oba učedníci se pak vrátili domů.

9.1. Kontext

Stejně jako předcházející pasáž, je i tato nedílnou součástí dovršení příběhu Ježíšova pozemského působení. Proto se jí budeme zabývat v kontextu událostí, které návštěvě Ježíšova hrobu předcházely. Cesta k prázdnému hrobu vede přes dobře známý Ježíšův proces před místodržitelem Pilátem, odsouzení, ukřižování, Ježíšovu smrt a jeho pohřeb.

Od Petrova zapření až do scény u Ježíšova kříže v běhu událostí žádný z učedníků nefiguruje. Apoštolové, kromě Petra a jiného učedníka, mizí¹⁸⁶ potom, co pro ně Ježíš žádá volnost: „Řekl jsem vám, že to jsem já. Hledáte-li mne, nechte ostatní odejít.“ Tak se mělo naplnit slovo, které řekl: „Z těch, které jsi mi dal, neztratil jsem ani jednoho¹⁸⁷.“ Jiný učedník mizí po vstupu do nádvoří veleknězova domu, Petr po trojí zradě a kohoutově zakokrhání.

---

¹⁸⁴ Srov. Mt 26,73-75; Mk 14,70-72, Lk 22,59-62

¹⁸⁵ Srov. J 21,15-22

¹⁸⁶ V podání Matouše a Marka od Ježíše utekli. Srov. Mt 26,56 a Mk 14,50-52

¹⁸⁷ J 18,8-9

Před Piláta a na Golgotu doprovázejí Ježíše, v Janově podání, pouze jeho nepřátelé. Evangelista do hloubky rozvíjí líčení Piláta s Ježíšem i Pilátovy dialogy s žalujícími Židy. Pilát je do negativní role postupně vmanipulován. Tento proces lze sledovat při jeho trojím vystoupení z paláce k zástupu:

1. Pozice zcela nezúčastněného v J 18,29-33 [*Jakou obžalobu vznášíte? + Sud'te ho podle svého zákona. = Co mi je do toho?*]
2. Pozice vyšetřovatele v J 18,38-40 [*Žádnou vinu nenalézám. + Chcete-li, propustím ho. = Já ho chci propustit!*]
3. Pozice soudce ukazujícího zbičovaného Ježíše v J 19,4-11 [*Hle člověk! + Sami si ho ukřižujte! = Už jsem ho potrestal a propustím ho!*]

Během procesu se stupňuje Pilátovo úsilí Ježíše propustit, stejně jako úsilí Židů nechat Ježíše popravít prostřednictvím legitimní moci. Jejich úsilí graduje výhrůzkou obvinění Piláta z neloajality k císaři: "*Jestli ho propustíš, nejsi přítel císařův. Každý, kdo se vydává za krále, je proti císaři.*" Tak se Pilát dostává až do pozice soudce, páchajícího na Ježíšovi justiční vraždu.

O vlastním Ježíšově odsouzení a ukřižování pojednává evangelista stručně. I s dělením Ježíšových šatů se vejde do dvanácti veršů¹⁸⁸.

Tak se dostáváme ke kříži, kde se setkáváme se ženami, které Ježíše doprovázely v posledních chvílích jeho pozemského života. V poněkud nesouvisle formulovaném textu se náhle objevuje i učedník, kterého Ježíš miloval: *U Ježíšova kříže stály jeho matka a sestra jeho matky Marie Kleofášova a Marie Magdalská. Když Ježíš spatřil matku a vedle ní učedníka, kterého miloval, řekl matce: "Ženo, hle, Tvůj syn!"*¹⁸⁹

Evangelista uvádí, že po Ježíšově smrti si jeho tělo vyžádal jeho tajný učedník Josef z Arimatie. Ten, spolu s Nikodémem¹⁹⁰, Ježíšovo tělo zavinul s vonnými látkami do pohřebních pláten a uložil do blízkého hrobu¹⁹¹.

První den po sobotě se ke hrobu vydala Marie Magdalská a našla jej otevřený. Jan, na rozdíl od synoptiků neuvádí, že by Marie šla ke hrobu s dalšími ženami. Situace, kdy by se žena vydala ještě za tmy sama za hradby města ke hrobu, který se nachází blízko popraviště, je neobvyklá. Každopádně důvod k návštěvě hrobu měla přesto, že Ježíšovo tělo bylo pohřbeno podle všech pravidel. I když Jan výslovně neuvádí, proč Marie Magdalská ke hrobu

---

¹⁸⁸ J 19,13-24

¹⁸⁹ J 19,25-26

¹⁹⁰ K Nikodémovi srov. J 3,1-21

¹⁹¹ J 19,38-42

šla, je zřejmé, že ji tam hnala především láska k Ježíšovi¹⁹² a židovský obyčej oplakávat milovaného mrtvého¹⁹³. Prostřednictvím Marie Magdalské se dostáváme k místu, kde Šimon Petr do příběhu opět vstupuje.

9.2. Analýza textů

Proč Marie běžela zrovna k Šimonu Petrovi a k učedníkovi, kterého Ježíš miloval? Snad proto, že Petr byl autoritou ve skupině apoštolů? Raymond Brown si všímá zajímavé skutečnosti. Petr a učedník, kterého Ježíš miloval¹⁹⁴ od Ježíše neutekli, jako ti ostatní. Minimálně Petr byl přítomen ve veleknězově paláci během Ježíšova výslechu. Byl tam sice přítomen ve chvíli své největší lidské slabosti, kdy Ježíše ze strachu zapřel, ale byl tam z lásky k němu. Učedník, kterého Ježíš miloval byl se ženami u Ježíšova kříže v hodině jeho smrti a přijal k sobě jeho matku. Je zřejmé, že oba apoštolové měli k Ježíšovi, jako Pánovi, zvláště intenzivní vztah, stejně jako Marie Magdalská.

“*Vzali Pána z hrobu, a nevíme, kam ho položili.*” Z této věty číší Mariino zděšení nad tím, že Ježíšovo tělo v hrobě není. Evangelista sice uvádí, že Maria spatřila odvalený kámen, ale těžko si lze představit, že by nenahlédla do hrobu a nezjistila, že tělo je pryč. Marii určitě nenapadlo, že Ježíš vstal z mrtvých, ale spíše, že hrob byl vykraden a tělo odneseno.

Vykrádání hrobek bylo poměrně časté, takže i oficiální místa musela proti vykradačům zakročit. Jak uvádí George Murray, byla v Nazaretě objevena kopie výnosu císaře Klaudia proti vykradačům hrobek, pro něž stanoví trest smrti¹⁹⁵.

Maria říká *ὅκ οἶδαμεν ποῦ ἔθηκον αὐτόν*, nevíme kam ho položili. V textu je použito množného čísla, což může opět evokovat, že Maria přece jen nebyla u hrobu sama. Francis Moloney interpretuje použití plurálu *ὅκ οἶδαμεν* jako propojení nevíry Marie, Petra a milovaného učedníka v Ježíšovo zmrtvýchvstání. Podle něj se tito učedníci stále nacházejí ve tmě¹⁹⁶. Brown cituje G. Dalmana, odborníka na aramejštinu, že v galilejské aramejštině se první osoba množného čísla často nahrazovala první osobou jednotného čísla¹⁹⁷.

Osobně se kloním k názoru, že Maria šla ke hrobu oplakávat Ježíše ještě s dalšími ženami, podobně jak to uvádějí synoptici. Evangelista Jan to nejspíš ve svém líčení pominul.

---

¹⁹² Jak ostatně vyplývá z dalšího kontextu Ježíšova zjevení Marii Magdalské v J 20,11-18

¹⁹³ Srov. J 11,31-33

¹⁹⁴ Ve třetím verši je milovaný učedník přímo identifikován s druhým učedníkem.

¹⁹⁵ BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999, s. 371

¹⁹⁶ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 538

¹⁹⁷ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 984

Učedníci museli být také zděšeni, stejně jako Marie, a vybíhají ke hrobu. Podle některých exegetů předběhl druhý učedník Petra, protože byl mladší¹⁹⁸, podle jiných poháněla druhého učedníka ke hrobu větší láska k Ježíšovi¹⁹⁹. Jestli byla láska druhého učedníka k Ježíšovi větší než Petrova, to ví jen Ježíš sám. Učedníci běželi oba, aby se co nejdříve přesvědčili o tom, co se vlastně stalo.

V mezidobí se muselo rozednít, neboť jen za dne mohlo proudit vstupním otvorem do hrobu tolik světla, aby bylo zvenčí vidět co v ní je²⁰⁰. Evangelista neuvádí proč učedník do hrobu nevešel. Výklady důvodů se opět různí a jejich spektrum je široké. Od překvapení a strachu, přes možnost “rituálního znečištění” dotykem mrtvého těla až po ten důvod, že milovaný učedník čekal na Petra jako autoritu. Každopádně Šimon Petr vstoupil do hrobu hned jak přišel, což odpovídá jeho prudké povaze.

Po vstupu uviděl lněná plátna, stejně jako učedník, který do hrobu pouze nahlížel. Co si při tom Petr myslel nezjistíme. Klíčové je, pohřební plátna i šátek, jako symboly smrti zůstaly ponechány v hrobě. Když si připomeneme vzkříšení Lazara²⁰¹, uvědomíme si zásadní rozdíl těchto dvou situací. Lazar vyšel z hrobu zavinit v pohřebních plátnech a s tváří zahalenou šátkem. Ježíš tyto symboly smrti nechává ležet na místě. Smrt je v Ježíšově zmrtvýchvstání přemožena. K pochopení a přijetí této skutečnosti byl milovaný učedník rozhodně vnímavější než Šimon Petr.

Když druhý učedník vešel dovnitř a všechno uviděl²⁰², uvěřil. Pochopil totiž význam toho, co dosvědčovala pohřební plátna zanechaná v hrobě. Oba si dosud neuvědomovali, že Ježíš skutečně musí vstát z mrtvých. Učedníkovi to při pohledu na plátna došlo, avšak Petr nejspíš zůstal ve své nedovtipnosti. Petrova “natvrdoost” ale není důkazem malé lásky k Ježíšovi. Z povahy Petrovy osobnosti mu některé věci prostě nedocházely, což můžeme jasně vidět i v pasážích a situacích, které jsem rozebíral dříve. Milovaný učedník je prostě více citlivý. Proto taky pozná Ježíše u Tiberiánského jezera a může říci Petrovi “*To je Pán!*”. Ten reaguje opět petrovsky, ihned skočí do vody, aby se k Ježíšovi dostal co nejdříve²⁰³. Je to snad znamením malé lásky?

---

¹⁹⁸ Tamtéž

¹⁹⁹ BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999, s. 372

²⁰⁰ Nikde se nepraví, že by učedníci s sebou nesli světlo, aby si mohli ve tmě do hrobky posvítit.

²⁰¹ J 11,44

²⁰² Předpokládám, že zřetelněji, než když do hrobu pouze nahlédl zvenčí.

²⁰³ J 21,2-7

Evangelista uzavírá tuto důležitou pasáž velmi stroze: ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς αὐτοὺς οἱ μαθηταί, odešli zpět k sobě (domů, tedy tam, kde v Jeruzalémě přebývali). Tímto rychlým závěrem dává prostor pro Ježíšovo zjevení Marii Magdalské. Je tedy jasné, že Maria se za Petrem a milovaným učedníkem ke hrobu vrátila.

Učedník a Petr viděli plátna v prázdném hrobě, Marie Magdalská pak vzkříšeného Ježíše²⁰⁴. Zvěstování zmrtvýchvstalého Ježíše učedníkům je ponecháno Marii. Milovaný učedník uvěřil, ale nikde se nepraví, že by své poznání sdílel s Petrem či ostatními apoštoly.

10. Zjevení v Galileji

21,2-7; 11 Zázračný rybolov

2 Stalo se to takto: Byli spolu Šimon Petr, Tomáš, jinak Didymos, Natanael z Kány Galilejské, synové Zebedeovi a ještě dva z jeho učedníků. 3 Šimon Petr jim řekl: „Jdu lovit ryby.“ Odpověděli mu: „I my půjdeme s tebou.“ Šli a vstoupili na loď. Té noci však nic neulovili. 4 Když začalo svítat, stál Ježíš na břehu, ale učedníci nevěděli, že je to on. 5 Ježíš jim řekl: „Děti, nemáte něco k jídlu?“ Odpověděli: „Nemáme.“ 6 Řekl jim: „Hodte síť na pravou stranu lodi, tam ryby najdete.“ Hodili síť a nemohli ji ani utáhnout pro množství ryb. 7 Onen učedník, kterého Ježíš miloval, řekl Petrovi: „To je Pán!“ Jakmile Šimon Petr uslyšel, že je to Pán, přehodil si plášť – byl totiž svlečen – a brodil se k němu vodou.

11 Šimon Petr šel a vytáhl na břeh síť plnou velkých ryb, bylo jich sto padesát tři; a ač jich bylo tolik, síť se neprotrhla.

10.1. Kontext

Otázka kontextu celé dvacáté první kapitoly Janova evangelia s předchozími kapitolami je již dlouho předmětem diskuse. Někteří badatelé považují závěrečnou kapitolu za dodatek evangelia, které původně končilo dovětkem J 20,30-31. Jiní dvacátou první kapitolu obhajují jako původní závěr čtvrtého evangelia. Uvedená problematika není předmětem našeho zájmu, přesto bude mít určitý vliv na porozumění situaci u Galilejského jezera, jak ukážeme dále.

Ježíšovo zjevení Petrovi a dalším učedníkům v Galileji je zasazeno do série zjevení, která začíná už u prázdného hrobu. Po odchodu Petra a druhého učedníka od hrobu se Ježíš zjevuje

---

²⁰⁴ J 20,11-18

plačící Marii Magdalské²⁰⁵, načež následuje dvojí zjevení učedníkům v Jeruzalémě. Dvojí zjevení v Jeruzalémě²⁰⁶ je pro vyhodnocení kontextu pasáže 21,2-7 důležité, proto se mu budu krátce věnovat.

Evangelista nejprve uvádí, že skupina učedníků byla shromážděna za „zavřenými dveřmi“. Bezpochyby hovoří o apoštolech a není důvod předpokládat, že by někteří apoštolové, kromě výslovně zmiňovaného Tomáše, ve shromáždění chyběli. Zásadní momenty Ježíšova zjevení učedníkům jsou:

1. Pozdravení pokoje a Ježíšova sebeidentifikace (20,19-20)
2. Radost učedníků ze spatření Pána (20,20)
3. Opakované pozdravení pokoje spojené s posláním učedníků (20,21)
4. Darování Ducha svatého učedníkům (20,22)
5. Propůjčení moci odpouštět hříchy (20,23)

Je tedy zřejmé, že apoštolové zde učinili naprosto zásadní, zcela novou osobní a kolektivní zkušenost se zmrtvýchvstalým Ježíšem. Právě ona byla branou k jejich povelikonoční, plné víře. Tomáš, který s ostatními učedníky nebyl, jejich svědectví o vzkříšeném Ježíšovi odmítá. Při druhém zjevení učedníkům se Ježíš obrací přímo na Tomáše a vyzývá ho k fyzickému doteku ran a k plné víře. Šokovaný Tomáš pak Ježíše vyznává jako svého Pána a Boha²⁰⁷. Evangelista v této scéně opět prezentuje radikálně dramatickou osobní zkušenost apoštola se zmrtvýchvstalým Pánem.

Uvedené zkušenosti, přijetí Ducha a radostné prožitky z dvojího zjevení v Jeruzalémě tak kontrastují s líčením celkem rezignovaného návratu části apoštolů k rybářskému řemeslu a k neschopnosti učedníků Pána rozpoznat. Tyto kontrasty jsou při kontextuální četbě druhé poloviny dvacáté kapitoly a první poloviny dvacáté první kapitoly Janova evangelia zcela zřejmé.

Otázky vyvolává i zmínka, že Ježíšovo zjevení učedníkům u Galilejského jezera bylo třetí²⁰⁸. Pokud počítáme Ježíšovo zjevení od scény u hrobu, jedná se o čtvrté v pořadí. Vzkříšený Ježíš se nejdříve zjevuje Marii Magdalské, následně dvakrát učedníkům v Jeruzalémě a po té části učedníků u Galilejského jezera. Ve čtrnáctém verši dvacáté první kapitoly se hovoří o třetím zjevení učedníkům: *14 τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν*. Počet by tedy byl odpovídající, pokud by nebylo počítáno

---

²⁰⁵ J 20,11-18

²⁰⁶ J 20,19-29

²⁰⁷ J 20,27-28

²⁰⁸ J 21,14

zjevení Marii Magdalské, ale pouze ta zjevení, u nichž evangelista použil pojmu „učedníci“ *οἱ μαθηταί*. Můžeme však tuto problematiku ponechat stranou a vzít vznik dvacáté první kapitoly jako poměrně nezávislé na bezprostředně předcházejícím textu. Věnujme se dále jejímu svědectví o Petrovi a jeho roli mezi následovníky vzkříšeného Ježíše Krista.

10.2. Analýza textů

Autor uvádí do příběhu zjevení vyjmenováním skupiny sedmi apoštolů, mezi nimiž se Šimon Petr objevuje na prvním místě. Dle exegetů zde symbolický výběr sedmi apoštolů reprezentuje celý apoštolský sbor a potažmo všechny Ježíšovy učedníky – vznikající církev²⁰⁹. Zajímavý je výběr apoštolů. Kromě Petra zde nacházíme Tomáše, zvaného Blíženec. Tedy toho Tomáše, který ve dvacáté kapitole nejdříve odmítl svědectví ostatních učedníků o vzkříšeném Ježíšovi při jeho zjevení v Jeruzalémě, který následně učinil téměř fyzickou zkušenost se vzkříšeným a vyznal jej jako svého Pána a Boha²¹⁰. Dále je jmenován Natanael, kterého bychom mohli ztotožnit s Natanaelem, kterého Ježíš povolal v úvodu evangelia²¹¹, ačkoli tam není explicitně uvedeno, že by pocházel z Kány. Natanael také Krista vyznal, jakkoli jeho rané vyznání a chápání Ježíše jako Syna Božího a krále Izraele bylo zcela odlišné od povelikonočního vyznání Tomášova. Povelikonoční zkušenost, vyjádřená v Tomášově vyznání, byla společná celému apoštolskému okruhu.

Se syny Zebedeovými, kteří jsou výslovně jmenováni jako další v pořadí, se v Janově evangeliu setkáváme poprvé. Synové Zebedeovi jsou pak následováni ještě dvěma nejmenovanými učedníky. Se dvěma učedníky se setkáváme i v úvodu evangelia²¹², kde jdou první za Ježíšem. Tam je jeden z učedníků identifikován s Ondřejem, bratrem Šimona Petra. Druhý zůstává v anonymitě a je považován za onoho milovaného učedníka, jehož totožnost výslovně odhalena není. I na konci evangelia je tento úzus dodržen a anonymita učedníka je zachována.

Třetí verš, který uvádí do konkrétní situace předcházející Ježíšovu zjevení, zadává rovněž důvod k polemice. Co se vlastně stalo? Jak by mohli apoštolové; kteří se již dvakrát radovali ze setkání se vzkříšeným Ježíšem, kteří přijali Ducha svatého, poslání Ježíšovo i moc odpouštět hříchy, kteří ústy Tomáše vyznali Ježíše jako Pána a Boha; rezignovaně říci „jdeme na ryby...“? Co znamená Petrův výrok *ὁπάγω ἀλιεύειν* a odpověď ostatních *ἐρχόμεθα και*

---

²⁰⁹ Srov. BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999, s. 398-399

²¹⁰ J 20,27-28

²¹¹ J 1,45-50

²¹² J 1,35-40

ἤμεῖς σὸν σοί? Jde o návrat učedníků k původnímu rybářskému řemeslu, nebo o aktuální potřebu získat na nějakou dobu jídlo, nebo o potřebu vyplnit nejisté chvíle nějakou činností? Přehled různých výkladů podává například Francis Moloney ve svém komentáři²¹³.

Tyto otázky spíše svědčí o tom, že dvacátá první kapitola vznikala nezávisle na bezprostředně předcházejících pasážích o Ježíšově zjevení. Když čteme evangelní příběh, máme pocit, jako bychom opustili Petra a druhého učedníka v nejistotě po jejich odchodu od prázdného Ježíšova hrobu. Scéna u Galilejského jezera jakoby na tuto situaci navazovala.

Neúspěšný noční rybolov se stal předehrou Ježíšova zjevení, které vedlo k vrcholnému vyjádření vztahu Ježíše k Petrovi a Petra k Ježíšovi.

Podobně jako Marii Magdalské u hrobu, zjevuje se Ježíš učedníkům časně z rána. Skutečnost, že učedníci vzkříšeného Ježíše nepoznali, vyvolala potřebu po vysvětlení. Výčet možných příčin k nerozeznání Ježíše zahrnuje jednak přirozené překážky: učedníci byli dále od břehu a nemohli Ježíše v ranním šeru poznat, ačkoli ho již dvakrát spatřili při zjevení v Jeruzalémě; ale také překážky duchovní: stav Ježíšova vzkříšení je natolik mystický, že i opakované poznání jeho identity není okamžité²¹⁴, případně že návrat učedníků ke každodenním všedním starostem limituje jejich schopnost vzkříšeného Ježíše poznat.

Raymond Brown o realitě uvedených vysvětlení pochybuje a to i v souvislosti s dvanáctým veršem, v němž se učedníci neodvažují Ježíše zeptat „*Kdo jsi?*“²¹⁵ Předpokládá, že se zde jedná o první zjevení Ježíše učedníkům, které je nezávislé na zjeveních popisovaných ve dvacáté kapitole Janova evangelia²¹⁶.

V následující otázce „*Děti, nemáte něco k jídlu?*“ užívá Ježíš užívá neobvyklého oslovení učedníků „*παιδιά*“, na tomto jediném místě v Janově evangeliu, což podporuje specifíčnost dvacáté první kapitoly. Na takto formulovanou otázku zřejmě očekává negativní odpověď.

Dále následuje Ježíšův pokyn, aby učedníci hodili síť na pravou stranu lodi. Všichni komentátoři shodně odmítají souvislost Ježíšova příkazu hodit síť na pravou stranu lodi se starořeckou pověrou, že pravá strana lodi je šťastná strana²¹⁷. Smysl šestého verše vidí především v Ježíšově svrchované autoritě nad živly a nad chováním učedníků. Uposlechnutí

---

²¹³ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 568

²¹⁴ Srov. BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999, s. 400

²¹⁵ J 21,12

²¹⁶ Srov. BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 1070.

²¹⁷ Tamtéž s. 1071

Ježíšova příkazu přinese potřebný efekt. Francis Moloney²¹⁸ dává tento mocný čin do kontextu s dalšími projevy Ježíšovy moci nad přírodou²¹⁹.

V sedmém verši poznává Ježíše milovaný učedník. Zde se mimoděk opět pocitově vracíme ke zkušenosti Petra a druhého učedníka v prázdném Ježíšově hrobě, kdy „*ten druhý učedník, který přišel k hrobu dřív; spatřil vše a uvěřil*“²²⁰ Nyní poznává živého Ježíše, v jehož vzkříšení uvěřil a vyznává jej Petrovi. V té chvíli Petrovi všechno došlo, takže reaguje se sobě vlastní spontaneitou a radikálností. Originální znění jeho reakci vystihuje mnohem lépe, než ekumenický překlad. Uvádí, že Petr se vrhl do moře: *...καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν*. Petr se okamžitě a bez váhání vrhá do zrádného živlu, aby byl za každou cenu co nejdřív u Ježíše. Petrův skok do vody není jen reakcí na slova milovaného učedníka, je to jeho vlastní vyznání beze slov. Je to skok Petrovy bezmezné lásky, protože konečně ví, poznal a pochopil, že **JEŽÍŠ ŽIJE!!!**

Dle mého názoru je v Petrově reakci koncentrovaná celá jeho osobnost, vztah k Ježíšovi, celá dosavadní zkušenost s Ježíšem. Obsahuje náhlé porozumění všem dosavadním neporozuměním – mytí nohou, předpověď zapření, boj v Getsemanech, zapření Ježíše, ukřižování a smrt, prázdný hrob... a najednou stojí Ježíš na břehu! Petrův skok do vody je vyznáním, je skokem do poznání vzkříšeného Pána a branou k trojímu vyznání.

Petr vytahuje na břeh síť plnou velkých ryb a reaguje tak na pokyn Ježíše z desátého verše „*Přineste několik ryb z toho, co jste nalovili*“²²¹ Pokračuje ve své aktivní roli a vytahuje na břeh celý zázračný úlovek. Komentátoři uvádějí řadu hypotéz, které se v průběhu dějin vyskytly pro vysvětlení konkrétního počtu sto padesáti tří ryb v síti vytažené Petrem²²². Pro nás není účelné toto mystérium rozebírat. Osobně se shodují se shrnutím smyslu příběhu, jak jej podává Francis Moloney: „Hlavní myšlenky tohoto příběhu tvoří všeobecnost křesťanské obce, která je výsledkem Ježíšovy iniciativy, vůdčí role Šimona Petra, milovaného učedníka a účast učedníků.“²²³

---

²¹⁸ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 569

²¹⁹ J 2,1-11 Svatba v Káně; J 6,1-15 Nasycení pěti tisíců; J 6,16-21 Ježíš kráčí po moři.

²²⁰ J 20,8

²²¹ J 21,10

²²² Srov. např. BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 1072

²²³ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 570

11. Ježíšův dialog s Petrem

21,15-22 Šimone, synu Janův, miluješ mne?

15 *Když pojedli, zeptal se Ježíš Šimona Petra: „Šimone, synu Janův, miluješ mne víc než ti zde?“ Odpověděl mu: „Ano Pane, ty víš, že tě mám rád.“ Řekl mu: „Pas mé beránky!“*

16 *Zeptal se ho podruhé: „Šimone, synu Janův, miluješ mne?“ Odpověděl: „Ano, Pane, ty víš, že tě mám rád.“ Řekl mu: „Bud’ pastýřem mých ovcí!“ 17 Zeptal se ho potřetí: „Šimone, synu Janův, máš mne rád?“ Petr se zarmoutil nad tím, že se ho potřetí zeptal, má-li ho rád. Odpověděl mu: „Pane, ty víš všechno, ty víš také, že tě mám rád.“ Ježíš mu řekl: „Pas mé ovce!“ 18 *Amen, amen, pravím tobě: Když jsi byl mladší, sám ses přepásával a chodil si, kam jsi chtěl; ale až zestárneš, vztáhneš ruce, jiný tě přepáše a povede, kam nechceš.“ 19 To řekl, aby mu naznačil, jakou smrtí oslaví Boha. A po těch slovech dodal: „Následuj mne!“ 20 Petr se obrátil a spatřil, že za nimi jde ten učedník, kterého Ježíš miloval, ten, který byl při večeři po jeho boku a který se ho tehdy otázal: „Pane, kdo tě zrazuje?“ 21 Když ho Petr spatřil, řekl Ježíšovi: „Pane, co bude s ním?“ 22 Ježíš mu řekl: „Jestliže chci, aby tu zůstal, dokud nepřijdu, není to tvá věc. Ty mne následuj!“**

11.1. Kontext

Vzhledem k tomu, že tato pasáž spolu s předcházející tvoří jeden celek, který pojednává o Ježíšově zjevení v Galileji, můžeme rovnou přistoupit k analýze textu. O specifikách a kontextu celé dvacáté první kapitoly Janova evangelia jsem již pojednal v oddíle 5.4.1.

11.2. Analýza textů

Trojí Ježíšova otázka a Petrovy odpovědi tvoří jednotný intenzivní dialog, proto se budu zabývat patnáctým až sedmnáctým veršem najednou.

Od výroku milovaného učedníka „*To je Pán!*“²²⁴ není v textu uvedeno žádné slovo, ze strany učedníků. Hovoří pouze Ježíš, který oslovuje svou palčivou otázkou Petra. Líčení příběhu ze strany autora vystihuje atmosféru pozitivního šoku ze setkání se zmrtevýchvstalým. V této situaci se nikdo z apoštolů neodvažuje mluvit, ptát se. Především Petr musel být, z čistě lidského hlediska, po plném uvědomění si toho co se stalo, neschopen slova. On nemohl nic říkat, musel skočit do vody, aby se mohl postavit před vzkříšeného Pána, kterého před nedávnem v totálním zmatku a neporozumění zapřel.

---

²²⁴ J 21,7

Otevřít dialog mohl jenom Ježíš. Můžeme se zkusit vcítit do Petrovy situace, do jeho úvah, co mu asi Pán řekne po těch všech událostech. Bude mít Petr s Ježíšem ještě „*podíl*“²²⁵? Je to dokonalé psychologické drama, nevyřčené očekávání, které vrcholí otázkou, kterou Petr určitě neočekával „*Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων;*“. Petr odpovídá „*Ano, Pane, ty víš, že tě mám rád*“, neklade důraz na své vyřčené ano, ale na to, že Ježíš ví. Petrovo zapření přece svědčí o opaku. V takové situaci nezáleží na tom, že řekne ano, ale že Ježíš ví, že tomu tak opravdu je. Na Petrovo vyznání Ježíš reaguje tentokrát neočekávanou výzvou „*βόσκε τὰ ἀρνία μου*“.

Ve trojím opakování otázky se stupňuje její palčivost a potřeba překonat Petrovo zapření Ježíše. Francis Moloney podává situaci ve svém výkladu takto: „Avšak hlavním důvodem, proč Ježíš požaduje trojí vyznání lásky, je Petrovo zapření Ježíše na začátku pašijového vyprávění (srov. 18,15-18.25-27). Jakkoli byl Petr slabý, byl po celou dobu veřejného působení Ježíšovi nablízku (srov. 1,40-42; 6,67-69; 13,6-10.36-38; 18,15), tuto blízkost však zničilo učedníkově trojí zapření Ježíše a následné Ježíšovo ukřižování. Ježíšovo královské vyvýšení na kříž a ustanovení nové Boží rodiny se vyznačovaly přítomností milovaného učedníka (srov. 19,25-27) a nepřítomností Šimona Petra. Zapření musejí být překonána a prvek rytmického opakování stejné otázky v sobě skrývá náznak obvinění: ‘Kdysi jsi mne zapřel... jsi si nyní jist svým vztahem ke mně?’ Petrovy zahanbené, avšak upřímné odpovědi vedou k tomu, že vzkříšený Pán přijme Petrova ujištění o lásce a vytváří se tak nový vztah: Ježíš ustanovuje Petra pastýřem svých ovcí.“²²⁶

Podle mého názoru je smysl a účel Ježíšových otázek hlubší. Ježíš nepotřebuje přijmout Petrovo ujišťování o lásce, on o ní ví a zná ji. Ježíš chce, aby si Petr sám plně uvědomil hloubku svého vztahu již ve světle Ježíšova vzkříšení, aby mohl přijmout jeho povolání a sdílet jeho osud²²⁷. Ježíš Petrovi rozuměl i tehdy a právě tehdy, kdy Petr nerozuměl Ježíšovi. Příkladem je předpověď Petrova zapření. Ježíš ví, že ho Petr miluje, že za něj bude v Getsemanech bojovat, že Ježíšovo odmítnutí boje Petr nepochopí a celou situaci neunes.

Kající Petr, po všech zkušenostech, zná své limity. Jeho důvěra v Pána je nyní bezmezná. Vyznává, že Ježíš ví všechno, jak to bylo, jak to je nyní a jak to bude. Vyznává, že Ježíš ho zná daleko lépe než on sám sebe, že zná i hloubku a opravdovost jeho lásky.

---

²²⁵ Srov. J 13,8

²²⁶ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 575

²²⁷ Srov. J 21,18-19

Petr je povolán k tomu, aby byl Ježíšovým následovníkem dobrým pastýřem, stejně jako sám Ježíš. Dobrý pastýř přichází, aby ovce měly život, sám klade život za své ovce, nepracuje za mzdu, zná své ovce a ony znají jeho a slyší jeho hlas²²⁸. To je obrovský úkol, který Petra vede na Kristovu cestu, k jeho plnému následování²²⁹.

Osmnáctý verš, který následuje za posledním Petrovým vyznáním a povoláním, je předmětem řady různých výkladů. Někteří exegeté předpokládají, že prorocství tohoto verše původně kolovalo v církvích samostatně a nemá přímou souvislost s obsahem veršů 15-17²³⁰. Další v tomto prorocství vidí logický důsledek christologického základu Petrovy pastýřské úlohy, kterou právě od Ježíše obdržel²³¹. Každopádně interpretace verše není jednoduchá.

Co může znamenat „*Když jsi byl mladší, sám ses přepásával a chodil si, kam jsi chtěl*“? Petrovu minulost, vlastní vůli a odhodlání a nakonec cestu k zapření, jak to vidí Francis Moloney²³²? Minulost a vlastní vůli možná, ale cestu k zapření Ježíše, podle mne, určitě ne. Petrovo zapření nemohu interpretovat jako výraz jeho vůle a už vůbec ne vůle svobodné. Nebo sílu mládí, svobodu jednání a svobodnou volbu cesty, která nakonec vede k nechtěnému mučednictví²³³? Jsem přesvědčen, že Petr byl připraven pro Ježíše položit život už v Getsemanské zahradě. Pokud chtěl vzkříšeného Ježíše bezvýhradně následovat jako dobrý pastýř, který dává za ovce život, lze těžko předpokládat, že by mučednictví odmítal.

Co může znamenat *ale až zestárneš, vztáhneš ruce, jiný tě přepáše a povede, kam nechceš*.? Vztažení rukou starce, který již není soběstačný a potřebuje pomoc druhých k tomu, aby se oblékl²³⁴? Vztažení rukou oranta, který se modlí? Vztažení rukou vězně, které mají být spoutány? Vztažení rukou mučedníka, který má být ukřižován²³⁵? Všechny tyto interpretace jsou nabízeny. V souvislosti s devatenáctým veršem lze souhlasit s odkazem na symboliku Petrova mučednictví i přes to, že někteří exegeté spekulují nad adekvátností symboliky vztažených rukou a rukou rozepjatých k ukřižování.

---

²²⁸ Srov. J 10,10-16

²²⁹ Srov. J 13,36

²³⁰ Srov. BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999, s. 407-408

²³¹ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 575

²³² Tamtéž

²³³ BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999, s. 408

²³⁴ BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999, s. 408

²³⁵ MOLONEY, Francis J a Daniel J HARRINGTON. *Evangelium podle Jana*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, s. 575

Ovšem vyvstává další otázka, kdo je ten jiný, který jej přepáše a povede, kam Petr nechce? Je to kat, vedoucí Petra na smrt²³⁶? Nebo je to dokonce sám Ježíš, který Petra vede po cestě bezvýhradného následování²³⁷? Obraz lidí, kteří se budou snažit Petruv apoštolát zmařit a připravit jej o život je zřejmě akceptovatelný, i když konkrétní postava kata je v tomto případě za hranicí mé představivosti. Obraz Ježíše v této interpretaci nemohu přijmout, protože Ježíš přece Petra nevede tam, kam Petr nechce, ale tam, kam se dobrovolně rozhodl jít, ať už bude mít jeho volba jakékoli následky. Nejen Petr, ale každý křesťan, který Ježíše následuje, se odevzdává do jeho vůle, podobně jako se Ježíš odevzdával do Otcovy vůle²³⁸.

Obsah devatenáctého verše je naopak velmi přímočarý, je paralelou ke dvěma významově podobným veršům v Janově evangeliu, které hovoří o Ježíšově smrti²³⁹. Verš je zakončen výzvou k následování, která měla, v době sepsání evangelia, konkrétní křesťanský obsah: následování v učednictví a v následování na smrt.

Těžko si lze představit intenzivnější a vážnější dialog mezi Ježíšem a Petrem, než ten, který proběhl ve verších 15-19. Petr vstupuje do pastýřského povolání z pozice milujícího učedníka, který ovšem zásadně selhal. Proto prochází trojím kajícím a těžkým vyznáním lásky v důvěře, ne ve svá slova, ale v Ježíšovu skutečnou znalost vnitřní Petrovy lásky. Ježíš mu pastýřské povolání ze své lásky svěřil, ovšem se zásadním důrazem na absolutní závažnost tohoto povolání ve trojím příkazu „Pas mé beránky! / Buď pastýřem mých ovcí! / Pas mé ovce!“. Příkaz je ještě zdůrazněn výzvou k následování. Je to vrcholně dramatická scéna proměny Petrova života.

Milovaný učedník však také následuje Ježíše a, na rozdíl od Petra, se jeho vztah k Ježíšovi nepropadl do propasti zrady²⁴⁰. V podání evangelisty je milovaný učedník svědkem Petrova pastýřského povolání. V této situaci lze plně chápat Petrovu otázku „*Pane, co bude s ním?*“ Jakou úlohu Ježíš připravil pro milovaného učedníka, který byl pod jeho křížem v nejtěžší chvíli, který uvěřil v prázdném hrobě a poznal Ježíše stojícího na břehu? Vždyť Petr musel být svým pastýřským povoláním šokován, protože sám v té chvíli těžko mohl domyslet co všechno vlastně znamená. A když tedy Petr, při vši své slabosti a nedostatečnosti, byl Ježíšem povolán do role dobrého pastýře, co ten druhý milující a milovaný učedník?

---

²³⁶ Tamtéž

²³⁷ BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John: (i-xii)*. London: Doubleday, 2006, s. 1107

²³⁸ Srov. Mt 26,39

²³⁹ J 12,33 a J 18,32

²⁴⁰ Zde evangelista trefně připomenul dotaz po zrádci, který na Petruv popud položil milovaný učedník Ježíšovi při poslední večeři J 13,23-25.

Ježíšova odpověď je možná až překvapivě autoritativní ne-li příkrá „...*není to tvá věc. Ty mne následuj!*“ Úmyslně vynechávám hojně diskutovanou a různě vykládanou část dvacátého druhého verše „*Jestliže chci, aby tu zůstal, dokud nepřijdu...*“, nemá totiž ve vztahu k Petrově osobě význam. Pro Petra je určen vzkaz, aby se o osud milovaného učedníka nestaral, ale zabýval se cestou, na kterou byl právě povolán.

Při čtení se může zdát, že text J 21,15-22 je až přetíženo důrazem na Petrovo povolání a opakovanými výzvami k následování Ježíše. Osobně to vnímám jako Ježíšovu práci s Petrovou osobností. Ježíš ví, jak ho Petr miluje, ale také ví, že ho zapřel. Ježíš sám zná Petrovy silné stránky, ale také všechny jeho slabiny. Zdá se, že povoláním Petra do role dobrého pastýře, jde Ježíš do obrovského rizika jeho budoucího selhání. Ježíš ví koho povolal a ví, proč povolal zrovna jeho. Jakkoli se to ostatním, i samotnému povolanému, může zdát podivné. Je zde vidět Ježíšova pedagogika vůči člověku/učedníkovi. Ten, který je povolán k pastýřské roli, potřebuje láskyplné, ale důsledné vedení. Povelikonoční cesta je před Petrem otevřená a jen Ježíš ví, kudy povede, a že po ní Petr i další učedníci/křesťané ke vzkříšenému Ježíšovi dojdou.

12. Petr a my

V této práci jsem podrobněji rozebíral situace, v nichž Petr v Janově evangeliu vystupuje. Mým záměrem bylo zachytit Petrovo typické lidství. Petr pro mne představuje typus člověka v jeho životním příběhu učedníka a následovníka Ježíše Krista. Jsem přesvědčen, že Petrova osobnost a jeho učednictví může být, zejména v mužské spiritualitě, určitým duchovním zrcadlem. V Petrovi, v jeho charakteru, jednání a prožívání vztahu s Ježíšem můžeme zachytit také něco ze sebe. Přitom se nejedná o sebestopnutí vlastní osoby do Petra. Jedná se spíše o příbuznou charakterovou typologii a o určitou analogii situací, v nichž se v životě a v našem vztahu ke Kristu nacházíme. Jako lidé a křesťané jsme povoláni k učednictví, apoštolátu a ke spáse. Toužíme Ježíše poznat a mít s ním podíl. Naše lidské charaktery zůstávají různorodé stejně, jako u všech aktérů evangelních příběhů. Petrův příběh a jeho charakter je v evangeliích rozpracován nejpodrobněji ze všech postav apoštolů, proto se jím můžeme a máme zabývat i ve vztahu k naší duchovní zkušenosti.

V Petrově osobnosti nám evangelia dávají dostatek možností k reflexi naší vlastní víry. Jaké je naše chápání Ježíše? Nakolik se ocitáme v podobných situacích jako Petr? Kdy Ježíše vyznáváme, kdy mu nerozumíme, kdy jsme odhodláni bojovat, kdy ho zrazujeme? Věříme Ježíšovi, který je tak jiný, než jakého bychom jej chtěli mít? Milujeme ho?

13. Situační scénář Petrova příběhu

Na Petrovi je velmi dobře vidět jak moc (každý) člověk Ježíše potřebuje. Myslím, že tuto nezbytnost pěkně charakterizuje podobenství o vinném kmene J 15,5-6 „*Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese hojné ovoce; neboť beze mne nemůžete činit nic. Kdo nezůstane ve mně, bude vyvržen ven jako ratolest a uschne; pak ji seberou, hodí do ohně a spálí.*“

Petr byl na Krista natolik intenzivně napojen, že bez něj nemohl dělat nic, tedy ani opravdově žít. Situační scénář je dramatický: „*Pane, ke komu bychom šli?*²⁴¹ *Pane, nejenom nohy, ale ruce i hlavu!*²⁴² *Pane, proč tě nyní nemohu následovat? Svůj život za Tebe položím.*²⁴³ *Šimon Petr vytasil meč, který měl u sebe...*²⁴⁴“ Tasený meč byl v dané chvíli vrcholným vyjádřením Petrova vztahu a jeho lásky k Ježíšovi.

---

²⁴¹ J 6,68

²⁴² J 13,9

²⁴³ J 13,37

²⁴⁴ J 18,10

Nezapomeňme, že my čteme a chápeme všechny události již ve světle Velikonoc a Kristova vzkříšení. Petr byl pořád před touto událostí, v životě a ve světě, který se pro něj rázem zhroutil: „*Nepatřím.*²⁴⁵ *Nejsem.*²⁴⁶ *Petr opět zapřel; a v tom zakokrhal kohout.*²⁴⁷“ Byl však stále na tam, kde byl Ježíš. Pod Ježíšovým křížem už ale stát nemohl. Petrův zmar byl totální. Byl tak veliký, že v prázdném hrobě mohl uvěřit jen druhý učedník.

Nemohl dělat téměř nic: „*Jdu lovit ryby.*²⁴⁸“ Bez Ježíše nemohl dělat vůbec nic: „*Té noci však nic neulovili.*²⁴⁹“ Kdosi ze břehu na ně něco volá. Ještě jim, rybářům, radí kam hodit síť...

Náhle je síť těžká. A Petr slyší větu: „*To je Pán!*²⁵⁰“ Vteřinová zástava srdce i dechu. Skok do vody. „Jenom se k němu dostat, teď hned! Za každou cenu!“

„Tak ono je to úplně jinak! JINAK! Nepochopil jsem to tehdy... jak jsem to mohl pochopit?“ „*Potom však to pochopíš.*²⁵¹“

On se Petra ptá. Ty tři stejné otázky jsou strašlivější než oheň. Skutečnost přece nelze vyslovit. A On ji zná. „*Pane, ty víš všechno, ty víš také, že tě mám rád.*²⁵²“

„*Pane, ty víš všechno...*“ Ježíš ví všechno, proto může Petrovi říci: „*Pas mé beránky*“. Těžko si lze, na základě lidské zkušenosti, představit větší riziko a větší pošetilost. Petr že má být jako Kristus? Dobrý pastýř?

To je Boží důvěra v člověka. Vždyť v Lukášově evangeliu Ježíš říká: „*Nemožné u lidí je u Boha možné.*²⁵³“ a apoštol Pavel v první kapitole prvního listu Korint'ánům píše: *ale pro povolání, jak pro Židy, tak pro Řeky, je Kristus Boží moc a Boží moudrost. Neboť bláznovství Boží je moudřejší než lidé a slabost Boží je silnější než lidé. Pohleďte, bratří, koho si Bůh povolává: Není mezi vámi mnoho moudrých podle lidského soudu, ani mnoho mocných, ani mnoho urozených; ale co je světu bláznovstvím, to vyvolil Bůh, aby zahanbil moudré, a co je slabé, vyvolil Bůh, aby zahanbil silné; neurozené v očích světa a opovržené Bůh vyvolil, ano, vyvolil to, co není, aby to, co jest, obrátil v nic – aby se tak žádný člověk nemohl vychloubat před Bohem*²⁵⁴.

---

²⁴⁵ J 18,17

²⁴⁶ J 18,25

²⁴⁷ J 18,27

²⁴⁸ J 21,3

²⁴⁹ J 21,3

²⁵⁰ J 21,7

²⁵¹ J 13,7

²⁵² J 21,17

²⁵³ Lk 18,27

²⁵⁴ 1Kor 1,24-29

Petr si je velmi dobře vědom svých omezení a slabostí. Ježíše miluje, chápe, co dřív nechápal, ale také ví, co v krizi a nepochopení udělal. Ví, že jeho cesta s Ježíšem bude pokračovat ve zcela nové, povelikonoční etapě. O zmrtvýchvstalém Ježíšovi určitě nepochybuje, ale o sobě? Vždyť on, sám pro sebe, je pořád ten stejný člověk. Ježíš Petrovi přikázal: „*Následuj mne!*“²⁵⁵ A on se ohlédl zpět a spatřil milovaného učedníka a zeptal se Ježíše: „*Pane, co bude s ním?*“²⁵⁶ Není toto ohlédnutí a otázka pochybností o sobě? Milovaný učedník stál pod křížem, on uvěřil v hrobě, že Ježíš žije, on ho poznal na břehu Tiberiadského jezera. Nebyl by snad pro tento úkol vhodnější než Petr?

Člověk, Petr, potřebuje opakovanou výzvu „*Ty mne následuj!*“²⁵⁷. Toto zdůraznění potřebuje proto, aby mohl poslechnout a ve své lásce k Ježíšovi, přijmout úkol, na který pouze lidsky stačit nemůže.

Opakovaná výzva nejen pro Petra, opakovaná výzva i pro nás.

14. Jaký jsi, Petře?

Jaký obraz Petra, jsme měli možnost z příběhu v Janova evangelia, vysledovat? Člověk - muž. Silný a odhodlaný muž, v jehož povaze se setkává mnoho polarit, které se projevují v rovině emocí. Petrova osobnost je čitelná, spontánní a impulzivní. Přes svou sílu je velmi citový a křehký. Je to spíše mlčenlivý člověk. Jeho uvažování je přímočaré, přitom je schopen hluboké sebereflexe. Přímočarým uvažováním nemyslím simplicitu, spíše formu upřímnosti ve stylu „co na srdci, to na jazyku“.

Je zřejmé, že Petrovi některé jemnější detaily nedocházely tak, jako milovanému učedníkovi. V jeho společnosti Petr vypadá jako pomalejší žák, ale nevidím to jako jeho nedostatek. Milovaný učedník byl k některým věcem vnímavější a citlivější. Stejně tak tomu bývá v jakýchkoli jiných životních vztazích. Myslím, že obvyklé porovnávání Petra s milovaným učedníkem může vést k podhodnocení intenzity Petrova vztahu k Ježíšovi.

Ještě je vhodné zamyslet se nad tím, jaké vlastnosti a emoce se v Petrově povaze projevují. Začnu vlastností, která mne velmi zaujala. Tou je Petrova mlčenlivost. Připomeňme si, že na začátku Janova evangelia Petr verbálně nereaguje ani na zprávu svého bratra o nalezení Mesiáše, ani na Ježíšovu proklamaci Petrovy identity: „*Ty jsi Šimon, syn Janův, budeš se*

---

²⁵⁵ J 21,19

²⁵⁶ J 21,21

²⁵⁷ J 21,22

*jmenovat Kéfas*²⁵⁸“, při jejich prvním setkání. To kontrastuje například s Natanaelovým hovorným přístupem k seznámení s Ježíšem²⁵⁹. Petr vztah s Ježíšem nejdříve prožívá a poprvé promlouvá se svým vyznáním až v šesté kapitole²⁶⁰. V této situaci se projevuje i Petrova předvelikonoční víra v Ježíše a intuice, že Ježíš překonává očekávání Davidovského mesiáše. V mlčení a prožívání vztahu vyrostla Petrova absolutní a nevýslovná láska k Ježíšovi. Je zřejmé, že projevy této lásky byly poznamenány dalšími charakteristikami Petrovy osobnosti.

Nejvýraznější charakteristikou, která se u něj projevuje, je impulzivita. Příkladem může být mytí nohou učedníkům: „*Nikdy mi nebudeš mýt nohy*“ X „*Nejenom nohy, ale i ruce a hlavu*“ Impulzivita je u Petra kombinována s konfliktností. Petr se dokáže ve chvílích neporozumění přičít i Ježíšově autoritě, což můžeme vidět ve sporu o možnost následovat Ježíše. Jeho konfliktnost však není zlá, je kombinovaná s upřímností, touhou a odhodláním být s Ježíšem. „*Proč tě nemohu nyní následovat? Svůj život za tebe položím.*“ Již několikrát jsem zmínil výše, že Petr to myslel vážně. Důkazem je Petrova bojovná statečnost, která se projevila v Getsemanské zahradě, čímž se paradoxně stavěla proti Ježíšovu poslání.

Protipólem statečnosti pak byl jeho strach, vedoucí k opakovanému zapření Ježíše. Tento strach se následně přelil do deprese, zmatku a nejistoty, které nedokázal překonat ani prázdný hrob. Z deprese Petra vyrvala až nevýslovná radost, pozitivní šok, v němž se vrhl do vody vstříc vzkříšenému Pánu.

S radostí přišel také nevýslovný stud a kajícnost. Úplná důvěra a odevzdanost „*Pane, ty víš všechno...*“ pak pomohly Petrovi smířit zradu na milovaném Ježíši. Stejná důvěra i Petrova otevřenost a jeho poslušnost mu pak pomohly přijmout pastýřské povolání a překonat pochybnosti o sobě samém.

To je člověk a učedník Petr, jak je zachycen v Janově evangeliu.

Udělejme nyní krátký exkurz do synoptických evangelií, abychom zjistili, zda typickou emocionalitu a impulzivitu Petrova charakteru najdeme také v nich. Nejedná se o analýzu, ale o sondu zaměřenou na oddíly synoptických evangelií paralelní s těmi, které jsme sledovali v Janově evangeliu.

U synoptiků se s Petrovými spontánními reakcemi se setkáváme hned při povolání učedníků. V Matoušově a Markově evangeliu Šimon a jeho bratr Ondřej opustili svou práci

---

²⁵⁸ J 1,42

²⁵⁹ J 1,47-50

²⁶⁰ J 6,67-69

rybářů ihned, jak je Ježíš zavolal a šli za ním²⁶¹. V podání obou evangelistů reagují bratři na své povolání bezprostředně. Je třeba si uvědomit, že svou okamžitou reakcí oba zcela změnili svůj život. Opustili své dosavadní jistoty i majetek, aby Ježíše následovali do neznáma.

Lukášovo líčení Petrova povolání²⁶² je daleko barvitější, protože evangelista ho podává v příběhu zázračného rybolovu, se kterým se u Jana setkáváme až v epilogu²⁶³. Petrova spontaneita i zde výrazně vystupuje do popředí a je spojena s otevřenou sebereflexí: *Když to Šimon Petr uviděl, padl Ježíšovi k nohám a řekl: „Odejdi ode mne, Pane, vždyť já jsem člověk hříšný.“* Následování Ježíše po tomto jeho mocném činu je hromadné. Skupina apoštolů nechala všechno na místě a šla za Ježíšem.

Všechny příběhy povolání nám představují náhlou a radikální změnu života a Petr v nich hraje důležitou roli. Na tuto skutečnost se Petr odvolává po Ježíšově dialogu s bohatým mladíkem²⁶⁴: *Na to mu řekl Petr: „Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou! Co tedy budeme mít?“* V otázce probleskuje Petrova konfliktnost v situaci, které nerozumí. V Matoušově podání dochází ke konfliktu Petra s Ježíšem po Petrově vyznání Ježíše jako Mesiáše, Syna Boha živého²⁶⁵. Po jeho vyznání začal Ježíš předpovídat své utrpení, což Petr neuměl akceptovat a ve své upřímnosti se mu to snažil rozmlouvat²⁶⁶. Vyhrocenost situace dokládá Ježíšova reakce: *Ale on se obrátil a řekl Petrovi: „Jdi mi z cesty, satane! Jsi mi kamenem úrazu, protože tvé smýšlení není z Boha, ale z člověka!“*²⁶⁷ Petr, ve svém vztahu k Ježíšovi a v jeho předvelikonočním chápání, paradoxně jde proti Božímu záměru.

Na tuto scénu plynule navazuje proměnění na hoře²⁶⁸, kde Petr, v naprostém překvapení z Ježíšova proměnění, chce stavět tři stany: *„Pane, je dobré, že jsme zde; chceš-li, udělám tu tři stany, jeden tobě, jeden Mojžíšovi a jeden Eliášovi.“* Lukáš k Petrovu výroku dodává ještě poznámku: *Nevěděl, co mluví.* Opět spontánní reakce v neočekávané události a Lukáš má bez pochyby pravdu. Petr se však pokouší tuto událost nějak uchopit a pozitivním způsobem zpracovat. Proměnění na hoře u Jana chybí, ale velmi pěkně ilustruje sinusoidu Petrových reakcí v důležitých situacích.

Nyní se dostáváme k velikonočním událostem. U synoptiků chybí scéna mytí nohou ve večeřadle, proto navážeme až předpovědí Petrova zapření²⁶⁹. V Matoušově a Markově

---

²⁶¹ Mt 4,18-20

²⁶² Lk 5,3-11

²⁶³ J 21,2-11

²⁶⁴ Mt 19,16-30; Mk 10,17-31

²⁶⁵ Mt 16,16

²⁶⁶ Mt 16,22

²⁶⁷ Mt 16,23

²⁶⁸ Mt 17,1-8; Mk 9,2-8; Lk 9,28-36

²⁶⁹ Mt 26,31-35; Mk 14,27-31; Lk 22,31-34

evangelium Ježíš předpovídá kolektivní odpadnutí všech apoštolů. Petr odpovídá s typickou prudkostí „*Kdyby všichni od tebe odpadli, já nikdy ne!*“ Na jeho odhodlanou odpověď mu Ježíš oznamuje, že to bude právě on, který ho zapře, dokonce třikrát. Ježíšova předpověď se Petra dotýká, proto Ježíšovi znovu odporuje a ještě důrazněji prohlašuje, že je s ním připraven i zemřít: „*I kdybych měl s tebou umřít, nezapřu tě.*“ Zajímavé je, že u Matouše a Marka má v této scéně poslední slovo Petr, nikoli Ježíš. To ještě umocňuje dojem z Petrova nesouhlasu a příliš sebejistého odhodlání.

Ježíš vlastně odpovídá na Petrovu sebejistotu velmi taktně a jemně při modlitbě v Getsemane, kdy Petr a ostatní učedníci, „odhodlaní s Ježíšem umřít“, usnou: „*Přišel k učedníkům a zastihl je ve spánku. Řekl Petrovi: „Šimone, ty spíš? Nedokázal jsi jedinou hodinu bdít? Bděte a modlete se, abyste neupadli do pokušení. Duch je odhodlán, ale tělo slabé.*“²⁷⁰

Petr deklaruje své odhodlání s Ježíšem zemřít i u Lukáše: „*Pane, s tebou jsem hotov jít i do vězení a na smrt.*“²⁷¹ Ježíšovou reakcí na Petrovo odhodlání je předpověď jeho zapření, podobně jako v Janově evangelium. Je zřejmé, že Petr v této situaci vystupuje velmi impulzivně ve všech evangeliích.

Dotkneme se také konfliktu v Getsemane při Ježíšově zatčení. Ozbrojenou potyčku líčí všichni evangelisté, pouze Jan uvádí, že veleknězova sluhu ťal mečem právě Petru²⁷². Ostatní nejmenují nikoho konkrétního. Hovoří jen o „jednom z těch/jednom z nich“²⁷³ (z učedníků). Proto u synoptiků nemůžeme tento akt apriorně připisovat Petrovi, jakkoli by to odpovídalo jeho výbušné povaze.

Po Ježíšově zatčení se naplňuje předpověď Petrova zapření. V synoptických evangeliích²⁷⁴ je tato scéna velmi emotivní. V Matoušově a Markově evangelium je úplnost Petrova zapření zdůrazněna zaklínáním a přísahou: *Tu se začal zaklínat a zapřísahat: „Neznám toho člověka.*“²⁷⁵ U Lukáše se, po třetím zapření, setkává Petrův pohled s Ježíšovým: *Tu se pán obrátil a pohleděl na Petra; a Petr se rozpomenul na slovo, které mu Pán řekl: „Dřív než dnes kohout zakokrhá, zapřeš mne třikrát.*“²⁷⁶ Ve všech synoptických evangeliích se po hlasu kohouta Petr rozpomenul na Ježíšovu předpověď svého zapření. U Jana výslovná zmínka o

---

²⁷⁰ Mk 14,37-38 (Mt 26, 40-41)

²⁷¹ Lk 22,33

²⁷² J 18,10

²⁷³ Mt 26,51; Mk 14,47; Lk 22,50

²⁷⁴ Mt 26,69-75; Mk 14,66-72; Lk 22,54-62

²⁷⁵ Mt 26,74; Mk 14,71

²⁷⁶ Lk 22,61

Petrově rozpomenutí a jeho reakci chybí. U synoptiků Petr reaguje na uvědomění si vlastní zrady milovaného Ježíše (hořkým) pláčem.

Ve všech evangeliích je Petr výraznou postavou velikonočního dramatu. I křivka Petrových emocí v nich má stejný průběh. Roste v odhodlání vytrvat v jakékoli situaci a s Ježíšem zemřít, láme se při konfliktu v Getsemane a padá do hlubin zapření na nádvoří veleknězova domu. Je v nich taky přítomná Petrova láska k Ježíšovi. Nad zradou této lásky Petr hořce pláče u synoptiků a rmoutí se, když se ho po ní Ježíš třikrát ptá v epilogu Janova evangelia.

Petrovou lítostí nad zradou Ježíše bych tento krátký exkurz uzavřel, protože v synoptických evangeliích nejsou další pasáže, které by Petrovu osobu podrobněji reflektovaly.

Z mého pohledu má osobnost učedníka/apoštola Petra v evangeliích jasné kontury a obraz jeho charakteru je konzistentní. Jak jsem již uvedl výše, Petr nám může velmi dobře pomoci s reflexí vlastního lidství, křesťanského života a vztahu ke Kristu. Na nás zůstává, abychom se na Petra jako na člověka a učedníka chtěli dívat.

15. Závěr

Je opravdu možné, na základě evangelního příběhu Petra charakterizovat a interpretovat jeho osobnost?

Jsem přesvědčen, že ano i když netvrdím, že můj úsudek a interpretace, kterou jsem ve své práci představil, jsou objektivně platné. Reflexe charakteru biblických postav, pokud je k ní dostatek materiálu, je do určité míry individuální podle toho, kdo se na ni dívá a interpretuje ji. Vždy záleží na kontextu, v němž jsou postavy a její charaktery „čteny“. Proto i já prezentuji své vnímání apoštola Petra, k němuž jsem dospěl v průběhu studia evangelních textů.

Petrovy příběhy v Janově evangeliu jsem se nesnažil číst pouze očima, ale i „srdcem“. Tím chci říci, že k racionální reflexi jsem přidal i příslušnou dávku empatie, což v teologickém uvažování považuji za důležité.

Opakovaná interpretace jakékoli biblické postavy z různých úhlů pohledu je nutná proto, abychom se vyhnuli její schematizaci a jednostrannému přístupu k ní. To velmi dobře patrné především na samotném Ježíšovi, jak dokládají i různé christologie a důrazy na jeho konkrétní poselství, které nacházíme ve všech čtyřech evangeliích. Právě ty brání schematizaci a ideologizaci Ježíše Krista, což je vrcholně důležité. S Ježíšem Kristem tak lidé nikdy nebudou „hotovi“.

V menší míře to platí i pro ostatní aktéry, kteří se podílejí na zprostředkování Božího poselství k nám. Platí to i pro apoštola Petra. Proto budu rád, pokud moje práce pomůže inspirovat ještě někoho dalšího, kdo by třeba chtěl na Petra nahlédnout ze své vlastní perspektivy. Případnou diskusi či polemiku k Petrově osobnosti uvítám.

Na úplný závěr bych chtěl říci, že jsem se tématem zabýval velmi rád. Jeho zpracování pro mne nebylo jednoduché, ale o to více bylo vnitřně obohacující. Doufám, že případní čtenáři této práce nebudou považovat svůj čas za ztracený.

Seznam literatury

Řecko český Nový zákon: *Novum Testamentum Graece* / Nestle-Aland. 27. vyd., 1993 -- Nový zákon: český ekumenický překlad. 17. (8. opr.) vyd., 2009 *Slovník novozákonní řečtiny* / TICHÝ, Ladislav. 2. vyd., 2001

Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou. Praha: Krystal OP, 2009.

BEASLLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary. Volume 36, John.* 2nd ed. Nashville: Thomas Nelson, 1999. Word biblical commentary.

BROWN, Raymond E. *The Gospel according to John, Volume 1 (i-xii).* London: Doubleday 2006. The Anchor Bible.

DOUGLAS, J. D. *Nový biblický slovník.* 2., aktual. vyd. Praha: Návrat domů, 2009

MOLONEY, Francis J. a Daniel J. HARRINGTON. *Evangelium podle Jana.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009. Sacra pagina.

PORSCH, Felix. *Evangelium sv. Jana.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. Malý stuttgartský komentář.

SAKENFELD, Katharine Doob. *The new interpreter's dictionary of the Bible.* Nashville: Abingdon, 2009.

VOUGA, François. *Teologie Nového zákona.* Jihlava: Mlýn, 2009

Internetové zdroje:

Biblenetz – Český ekumenický překlad: Česká biblická společnost, <http://www.biblenet.cz/>

NESTLE-ALAND. *Novum Testamentum Graece, The 28 Edition:* <http://www.nestle-aland.com/en/read-na28-online/text/bibeltext/lesen/stelle/53/>